

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΡΩΤΕΑ

Ἐν Ἀθήναις . . . Δ. α. χ. γ. 4.
Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις . . . " " 5.
Ἐν τῷ ἔξω ἑστέρι . . . " " 8.

ΟΥΔΕΝΙ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Διατρίβαι μὴ ἀπόδουσαι τῷ σκοπῷ τοῦ φύλλου
δημοσιεύονται δωρεάν. Ἐπιτομὴ καὶ μεταφράσεις
τῶν χειρογράφων δὲν ἐπιστρέφονται.

ΒΙΟΣ Ἀ. — ΑΘΗΝΗΣ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1881. — ΑΡΙΘ. 16

Ο ΒΕΖΟΥΒΙΟΣ¹

Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν, πορῶν ὁ Βεζούβιος¹ εἰσηλθεν εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐνεργείας, ὅπου ἔτι πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Γροίξας χρόνον. Ἐπιπερὶ ἀποτολμῶσιν ἵνα ὀρίσῃται κατὰ τὸ ἔτος 2179 π. Χ. τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐκρηξίν. Ὅπως προῖκεν ἡ πρώτη ἐκρηξίς, ἡ μνημονεύει ἡ ἀπότολι, οὐκ ἔστιν ἡ τοῦ 79 ἔτους, ἀλλ' ἡ καταποντισθεῖσα ὑπὸ τὴν λάβαν τὸ Ἡράκλειον, Μομπητάν, Σταβίαν καὶ ἑτέρας, ἐκ τῶν περὶ πόλεων. Ἐτὴ 16 Νοεμβρίου 79 π. μ. ὤφρα, ἕως τότε ἡύχας καὶ σιγηλὸς διηνοίγη αἴφνης πολλαχοῦ, χειμάρρους φλεγούσας λάβας ἐκπέμπων. Ὑπερμεγέθεις βράχοι, τῆς βάρους αὐτῶν ἐκρίζουμένοι, ἐξηκοντήθησαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης, ἐν ᾧ καὶ περὶ χώροι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ βροχῆς τέφρας, λίθων, κισσηρέως καὶ σκιριῶν ἡμιαγαλευμένων. Ὁ κατακλυσμὸς οὗτος διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας, καὶ ὅταν ἡ θύσχις ἀπεκατέστη, αἱ πόλεις εἶχαν ἀφανισθῆ, τὸ ἔδαφος εἶχεν ἀλλάξει μορφήν, αἱ δὲ νυκτίλλοι τοῦ ἀρωατηρίου τῆς Μεσσηνίας δὲν εὔρισχον πλέον τὰς ἀρχαίας τοποθεσίας. Πλίνιος, ὁ φυσικὸς τότε νύκρχος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, θελήσας νὰ σπουδάσῃ τὸ φαινόμενον ἐκ τοῦ σύγγγυς, ἀπέπετο θυμῷ τῆς, εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσιώσεώς του. Συνετώτερος Πλίνιος ὁ νεώτερος, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἠννήθη νὰ συνοδύσῃ τοῦτον κατὰ τὴν κινδυνώδη ταύτην ἐκ-

δρομὴν καὶ ἐσώθη μετὰ τῆς μητόρος του, ὡς λέγει ἐν ἐπιστολῇ τινι, δι' ἧς περιγράφει τὰς συγκινητικὰς περιπετείας φυγῆς διὰ μέσου μυρίων κινδυνῶν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ ἐκ χωρίων τινῶν τοῦ Τακίτου καὶ τοῦ Σουετοῦλου ταχυλογούμεν τὰ ἐξῆς.

Κατὰ πρῶτον εἶδον ἐξερχομένην τῶν ἐγκάτων τοῦ ὄρους στήλην καπνοῦ ἔχουσαν σχῆμα γιγαντικῆς πέτρας καὶ ἐκτείνουσαν ἀνωθεν τοῦ κρατήρος πυκνούς, ἀπειροχρήτους καὶ ποικίλους τὸ χρῶμα κλάδους. Ἐπι μᾶκρόν ὁ καπνὸς ἀφθονός καὶ συμπαγῆς, ὡς βίχιος χειμάρρος, ἐξώρμα τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς. Βίτα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ βάρους διαφόρων σωμάτων, ἀπερ μετέωρα ἐκράτει, ἡ νεφέλη διελύθη καὶ κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ θερμῆς ταύτης κατακλύψασα τέφρας. Μετὰ τὴν βροχὴν τῆς τέφρας ἐπέσε βροχὴ πυρός, συγκειμένη ἐκ ζέοντων λίθων, ἐλαφρῶν, ἐντελῶς ὁμοίων πρὸς πεφλογισμένους χιόνος νιφάδας. Καίτοι ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνάστειλε, τὸ σκότος ἦν πυκνότερον ἢ κατὰ τὰς ζοφεράς ἀσπληνούς νύκτας. Ὁ Πλίνιος συνέκρινε τὸ σκότος τοῦτο μὲ ἐκεῖνο δωματίου, οὗτινος ἀπαντα τὰ φῶτα ἔχουν σβέσθῃ.

Ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐπὶ τὰς λεύχας μᾶκράν τοῦ Βεζουβίου, εἶδει οἱ ἄνθρωποι ἀπαύστως νὰ κινῶνται ὅπως μὴ πνίγωνται ὑπὸ τῆς τέφρας. Ἡ θάλασσα τρομερῶς ἐστροβιλλίζετο καὶ ἐφαίνετο διωκομένη τῆς γῆς ἐκ τῶν διχδορικῶν σεισμῶν, ἡ δὲ κατακλιθεῖσα ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἄμμος ἦν κεκλυμένη ἐξερχόμενων ἰχθύων.

Ἡ τέφρα ἀφθονοῦς ἐπέπευ ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Ῥώμης καὶ κατὰ τὴν ἑβραεγίαν Δίονος, τοῦ Κηλοῦ μέχρις Αἰγύπτου ὠθηθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου!

¹ Ἐλήφθη ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ὁ δι' ἐργασίας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην ἐκάδοτος αὐτοῦ κ. Στερ. Π. Παρασκευόπουλος ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐκ Νεαπόλεως.

Ἐπίστευον ὅτι ἐγένετο ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου, οὐδόλως δ' ἠλπίζον νὰ ἐπανίδωσι τὸ φῶς. Τέλος ἡ μέλαινα αὕτη καλύπτρα διελύθη κατὰ μικρόν. Ὁ ἥλιος ἀνεφάνη ὡρὸς, ὡς ἐν ἐκλείψει καὶ ῥίπτων ἰόχρους ἀκτῖνας. Τότε ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀθλιότητι αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς ἐπεφάνη. Τὸ Ἡράκλειον, ἡ Πομπηία, Σταβίη καὶ ἀπειράριθμα χωρία ἀπώλοντο. Οἱ λόφοι εἶχον ἐπιπεδωθῆ, λέγει ὁ Τάκιτος, αἱ δὲ πεδιάδες εἶχον μεταβληθῆ εἰς λόφους. Τὰ πάντα εἶχον μεταβληθῆ, καὶ ἡ τέφρα εἶχε λευκάνει ἀπασαν τὴν χώραν.

Κατὰ τὸν Σουετόνιον, ὁ αὐτοκράτωρ Τίτος ἐξέλεξε διὰ κλήρου τοὺς γερουστάτας, οἵτινες ὄφελον νὰ κομίσωσι βοήθειαν εἰς τὰ ἀστεγά πληθῆ· οὗτοι διένειμαν μετὰ τῶν ἐπιζώντων τὰς περιουσίας τῶν ἀνευ κληρονόμων θανάτων.

Μετὰ τὴν τρομερὰν ταύτην καταστροφήν ὁ Βεζουβίου ἠσύχασε μέχρι τοῦ 512 ὅτε κατέστη αὖθις ἀπειλητικός. Ἡ Καμπανία καὶ τὰ περὶ τῆς Νεαπόλεως, κατὰ μικρὰν ἐπανακτῆσαν τὰ τὴν εὐφορον θέαν τῶν αὖθις ἠρημώθησαν, λέγει ὁ Κασσιόδωρος, καὶ τοσούτοι καταστροφαι ἐγένοντο, ὥστε ὁ Γότθος Θεοδώριχος, τότε βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, ἀπῆλλαξε τῶν φόρων ἀπασαν τὴν ἐπαρχίαν. Τὴν φορὰν ταύτην ἡ λάβρα δὲν ἐξεπέμφθη ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ κρατῆρος, ἀλλ' ὑπὸ ὁπῆς γενομένης ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ ὄρους· ἐν τισὶ μέρεσιν ἡ τέφρα μέχρι τῆς κορυφῆς τὰ ὑψηλότερα κατεκάλυψε δένδρα.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1306—1631 τὸ ἡφίστιον ἐσθένυτο κατὰ τὸ φαινόμενον. Μόλις συγκεχυμέναι τινὲς διέμενον ἀναμνήσεις τῶν τρομερῶν ἐκείνων φλογῶν, ἃς ὑπελάμβανον τὸν μεσαιῶνα ἐξερχομένης τοῦ ἄδου. Αἱ ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ καπνοῦ σχηματιζόμεναι φανταστικαὶ μορφαὶ, ἄλλοτε παριστώμεναι ὡς ἀνθρώπινα μέλη, ἐπεθεδαίου τὰς ὑποθέσεις τετραγαμμένης φαντασίας. Οὕτως ἐπόμενος ταῖς παραδόσεσι τοῦ λαοῦ, διαβλέπωντος ἐν ταῖς ἐμφανίσεσι ταύταις τὰς τῶν κακῶν ποινὰς, ὁ μέγας Γρηγόριος παρῆστησεν ὡς πεφυλακισμένον ἐν τῇ ἀβύσσῳ τῆς Stromboli τὸν αἰρετικὸν Ἄρειον διωκόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοδώριχου.

Ἄλλοτε σύγχρονος τῆς ἐποχῆς τῆς ἀρκυνείας τοῦ Βεζουβίου, οὕτω περιγράφει αὐτήν.

Ἄ Ὁ κρατὴρ κενωθείς, ὡμοίκαζε πρὸς εὐρὴ κύπελλον 9000 μέτρων περιμέτρου. Πλουσίαι φυ-

ταὶ ἐκόσμηι τὰς ἐνδον κοιλότητάς· δένδρα, πράσινοι χλόη ἐκάλυπτον ἀφθόνως τὰ ἐξωθεν πικρῆ. Οὕτως ὁ κλιβανὸς οὗτος εἶχε μεταμορφωθῆ εἰς ἀμφιθέκτρον θελκτικόν τὴν ὄψιν, πλούσιον εἰς μεγάλας βροχὰς, ὑπὸ παντοδαπῶν ποικιλωμένων ἀνθέων. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀποτελούσης τὸ βάθος τοῦ κρατῆρος ὁπῆς εὐρίσκετο ἕτερον βράχρον, κεκαλυμμένον ἐκ θαυρολλίων καὶ φυτῶν πανταχοῦ, ἐνθα ὁ ἥλιος εἰσέδυσεν. Ἐκεῖσε ἠνοίγοντο ἐπὶ τῶν ἄλλοτε ὑπὸ τῶν φλογῶν βροχίζομένων βράχων ὀφιοειδεῖς ὄδοι, μήκος περίπου ἐνὸς μιλίου ἔχουσαι, καθιχνούμεναι, μετὰ πάροδον βράχων κεκαλυμμένων ἐκ πόας, εἰς ἕτερον ἄκρον τοῦ κρατῆρος ἀποτελοῦν σπήλαιον, πανταχόθεν ὑπὸ ἄμμου περιβαλλόμενον, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων συνήντα τὰς τρεῖς τετάχην τριγωνοειδῶς κείμενα. Τὸ μὲν πρὸς ἀνατολὰς περιεῖχεν ὕδωρ θερμὸν, δορυμύκτον καὶ διαβρωτικόν. Τὸ ἕτερον πρὸς μεσημβρίαν ἦν πλήρες ὕδατος ἁλμυροτέρου τοῦ τῆς θαλάσσης, ἐνθα τὸ τρίτον ἐκ δυσμῶν πρὸς βορρᾶν ἐκτεινόμενον ἦν πλήρες ζέοντος ὕδατος, ἀλλ' ἀνευ ἰδιαζούσης γεύσεως. Τὸ σκότος ἦν ἐκαίσε πικρότατον, ῥεῦμα δ' ἀκατάχυστον βιζίου ἀνέμου διετρεπτό. Περὶ ἠνοίγοντο ὁμοίαι κοιλότητες, ἐν αἷς οὐδεὶς ἐτόλμησεν εἰσεδύσασθαι.

Τοιαύτη ἡ ἐνταυτῷ τρομερᾷ καὶ ῥωμαυτικῇ τοῦ Βεζουβίου θέα κατὰ τὴν περίοδον τῆς γαλήνης. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκφυγῆς τῶν ἀπαισιωδῶν ἐδαφῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, ὑπέφερον ὁμοίως ἐκ συνεχῶν σεισμῶν. Ἐν αὐτοῖς κατακτετοὶ οἱ τῆς 5 καὶ 30 Δεκεμβρίου 1456, καθ' οὓς, ὡς λέγει Πίος ὁ Β', 40,000 κάτοικοι ἀπέθανον ἐκ φόβου. Ἀπὸ τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως ἔπαθεν ἐξ αὐτῶν, ἐκκλησίαι καὶ παντοσευδῆ μνημεῖα κατέρρευσαν. Τὸ Βενεβέντον, Βρεντήσιον, Ἀσχόλη, Ἀμβέρση, Νόσερα, Γαήτη, Κνωζα καὶ πολλαὶ ἕτεραι πόλεις κατεστράφησαν· 100,000 ἄτομα ἐτάρησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια καὶ ἐν μόνῃ τῇ Νεαπόλει ἠρίθμουν 30,000 νεκρούς.

Ἐρχομαι εἰς τὸ τρομερὸν ἔτος 1631. Κατόπιν διαδοχικῶν ἀνκινήσεων, ὁ κρατὴρ, ὃν εἶδομεν διὰ πλουσίαις φυταῖς κεκοσμημένον, ἀνεπακιστήτως ἐπληρώθη. Οὕτω τὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἡφιστείου ἀπώλοντο, ἀλλὰ τὸ πῦρ εἰργάζετο ὑπὸ φαινομενικῶν κά-

λυμμη προχόμεως ὑπὸ τῶν κίωνων σχηματισθέν. Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1631 ὑπόλοιποι κρότοι ἀντήχουν καὶ συνεχεῖς σεισμὸν δεικνύον τὸ ἔδαφος. Ἐν τούτοις ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐκρήξεων ἐντελῶς εἶχεν ἀπλειφθῆ τῆς μνήμης τῶν κατοίκων, οἵτινες ἀπέδιδον τὰ συμπτώματα ταῦτα εἰς αἰτίαις τὰ μάλιστα μεμακρυσμένας τῆς ἀληθείας. Οἱ κάτοικοι τοῦ Torre del Greco ἀφόβως ἀνήρχοντο μέχρι τῶν κορυφῶν τοῦ Βεζουβίου, οὕτως ὁ κεκαλυμμένος κρατὴρ ἐφαίνετο ἀβλαβής. Ὅτε δ' ἐφάνησαν ἀσφαλτώδεις βόρβοροι, οὐδεὶς ἠνόησε τίνος φαινομένου ἦταν προμηνύματα. Τέλος τῇ 10 Νοεμβρίου μετὰ 20 σειμῶν, ὁ Βεζουβίος αἴφνης φλογίζεται. Δάση, λιμῶνες, κήποι βροχίζονται ἐν τῷ ἄμυ, αἱ τρεῖς λίμναι ἐξαρτίζονται. Ἐκρηγνῆς ἐπέρχεται ἐξακοντίζουσα πανταχόσε διαφόρους ὕλας. Ἐκ μέσου τοῦ καπνοῦ ἐκπηδῶσιν ἀστρακαὶ συνοδευόμεναι ὑπὸ βροντῶν καὶ λίθοι ἀπειρομεγεθεῖς ἐξακοντίζονται ἀπωτάτω.

Τὴν ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν ὁ οὐρανὸς ἐσκοτίσθη, τὸ ἔδαφος διηνοίγη, ἐκπέμπον ἀσφαλτώδεις, θειώδεις καὶ ὑαλοῦχος οὐσίαις, αἵτινες διηρέθησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς ἑπτὰ χειμάρρους, ἐν τῇ πορείᾳ τῶν κατακλιόντων οἰκοδομήματα καὶ φυταῖς. Παραδόξως δὲ ἐκπιπόμεναι τινες ὕλας ἦσαν κεκαλυμμέναι διὰ καλύμματος, περικλειόντος περλογισμένως ὕλας, αὐταὶ ἀνυφόμεναι ἐξερρηγνύοντο καταπίπτουσαι ὡς ἀληθεῖς βροχαί. Μικρὰ ἐξ αὐτῶν ἐκρηγνῆσα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακρησίου Λάυρο, ἀπεχούση περὶ τὰ 12 μίλια, κατέκαυσεν αὐτήν. Μάκρην ἐν ταῖς πεδιάδασι κατέπεσε τέφρα τοσοῦτον θερμῆ, ὥστε αἱ φυταῖς κατεκάρησαν. Ἡ ἐκρηγνῆς αὕτη ἡ τρομερωτέρα πρῶτον, μετ' ἐκείνην τοῦ 79 διήρκεσε μέχρι τῆς 25 Φεβρουαρίου 1332. Οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῶν περὶ τὴν κορυφῆν ἐξήτησαν νὰ εἰσελθῶσιν εἰς Νεάπολιν, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ φοβούμεναι τὴν πείνην ἐκώλυσαν τὴν εἴσοδον. Τότε οἱ τάλαρες οὗτοι ἀπεφάσιον νὰ ἐπανακλιψῶσιν εἰς τὰς ἐστίαις τῶν, ἐνθα φρικῶδες ἔσχον τέλος. Τινὲς ἐδυνήθησαν νὰ διασωθῶσι φεύγοντες. Ἐκ χιλίων φυγάδων κεκλεισμένων ἐν τῷ πύργῳ Torre del Greco 500 ἐποιήσαντο ἔξοδον, ἡγουμένου τοῦ σεβασμίου ἱερέως, τὰ ἄγια μυστήρια ἐν χειρὶ ἔχοντες, οἱ λοιποὶ ἐξήλθον καὶ οὗτοι ἐχρησάθησαν ἐπὶ κερκῆς τῶν κυβερνητικῶν. Οὗτοι ἄπληρως ἀπώλοντο, ἐνθα οἱ πρῶτοι κατέφυγον εἰς μὴν τινὰ Φραγκισκάνων. Ἐκεῖ ἤθελον ἀποθάνει τῆς πείνης, ἐκν ἀγόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς αὐτοσυντηρήσεως τὰ ζῶα δὲν προσέτρεχον πανταχόθεν εἰς τὰ περὶ τῆς μόνης. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν συγγραφέων, ὁ Βεζουβίος ἐξήμεσε καὶ θερμὸν ὕδωρ. Ἡ Ρεζίνη κατεστράφη ἐντελῶς. Ἐκ δὲ τοῦ Torre del Greco καὶ torre Annunziata ἐλάχιστα ἐρείπια μένουσι. Κατὰ τινὰς συγγραφεῖς ἡ λάβρα εὐθὺς πρὸς τὴν Νεάπολιν βαίνουσα ἠλλάξε διεϊθυσιν, ἀμικ ἀφίχθεσα πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἀγίου Ἰανουαρίου. Πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ΘΑΥΜΑΤΟΣ τούτου ἡ ἀνεπίστως σωθεῖσα πόλις ἤγειρε τὸν ἔτι σωζόμενον ἐπὶ μικρᾷ πρὸ τῆς μητροπόλεως πλατείας ὀβελίσκον.

Τῷ 1638 τρομερὸς ἐγένετο σεισμὸς ἐν τοῖς περὶ τὸ Βεζουβίου, ὃν οὕτω δηγεῖται ὁ Ἄγγλος ἱστορικός Γολδσμύθ.

Ἐνοικίασα μετὰ ἐτέρων τεσσάρων λέμβων τινὰ ὄπως μεταβῶ ἐκ Μεσσηνίας, ἐνθα τότε ἤμην, εἰς Ἁγίον Εὐφύμιον, μικρὰν πόλιν τῆς Καλαβρίας, ἐνθα ἐσκοπούμεν νὰ δικμεινωμεν τινὰς ἡμέρας. Ἐν τούτοις ἡ Πρόνοια ἐφαίνετο σκοπούσα ν' ἀντιστη εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἡ τρίκυμια μὰς ἠνάγκασε νὰ δικμεινωμεν ἐν Σικελίᾳ. Βαρυθέντες ν' ἀναμεινωμεν τὴν γαλήνην ἀπεφασίσαμεν νὰ περιφρονήσωμεν τὰ κύματα. Τὸ στενὸν τῆς Χερσίδεως, ἐνόσω προσηγγίζομεν αὐτὸ, παρουσίαζε συμπτώματα πρωτοφανοῦς συνταράξεως, οἱ ἀνεμοστρόβιλλοι τοσοῦτον ἰσχυροὶ ἦσαν, ὥστε τὸ ὕδωρ ὡμοίκαζε πρὸς ἀνεστραμμένους κώνους.

Τότε ἐροῦσα τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς Αἴτνας, εἶδον δ' ἐξερχομένους σωρούς καπνοῦ, ἰσομεγεθεῖς ὄρεσι, μετ' οὐ πολὺ καλύψαντας ἀπασαν τὴν ἀκτὴν. Προσθέσατε εἰς ταῦτα καταπληκτικὸν θόρυβον, θειούχους ἀναθυμιάσεις δικμεινόμενας ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρῆς καὶ ἐξήτε ἰδέαν τοῦ καταλαθόντος με τρόμου. Πραγματικῶς οὐδόλως περὶ σοβαρῆς καταστροφῆς ἀμφεβάλλομεν. Καὶ αὕτη ἡ θάλασσα εἶχε παραδόξον ὄψιν, ἦν δύναμις νὰ συγκρίνω μόνον πρὸς τὴν ὄψιν λίμνης, ἧς τὴν ἐπιφάνειαν ὑετὸς ἐπερχόμενος διατράσσει. Ἡ ἡσυχία τῆς ἀτμοσφαιρῆς συνέτεινεν ὄπως ἐπαυξήθη τὴν ἐκπληξίν μου· οὐδεμίαν νεφέλην, οὐδεμίαν πνοὴν ἀνέμου πρόβλεπει τὴν ἀνησυχίαν ταύτην τῆς φύσεως. Οὕτως εἰδοπόνησά τοὺς συμπλωτῆρας μου· οὐδεὶς ἐμὲ πρὸς τὸ πρῶτον ἐπέμεινε πρὸς τὴν ἀκτὴν.

σεισμός έπαπειλείτο και κατευθυνθέντες εις το έγγύτερον μέρος της γης απεβιάσθημεν εις Τροπέαν, θεωρούντες ευτύχημα το ότι διεφύγομεν τους κινδύνους της θαλάσσης.

Αλλά μάτην έχρισμεν επί τη εις ξηράν αποβιάσει. Μόλις εισελθόντες εις την μονήν των Ίησοιτών κατετρομάξαμεν υπό υποκόφου θορύβου, ομοίου προς μεμακρυσμένον κρότον άπειρων φορτηγών όχημάτων, έν πάση ταχύτητι βενιόντων. Σχεδόν παραχρήμα καταπληκτική άνακίνησις επήνεγκεν ήμιν αισθησιν άνάλογον εκείνη, ήν δοκιμάζομεν άνερχόμενοι επί του ζυγού πλαστιγγος. Μετ' ου πολυ ή πρώτη αύτη δύναμις ήλλαξε φύσιν, και αι άνακινήσεις εγένοντο τοσοϋτον ισχυραί, ώστε έπεσα. Γά πάντα περι έμέ κατέπιπτον' ήκουον κροτούντας τους τοίχους, έβλεπον κρημιζόμενα τα οικοδομήματα' πανταχόθεν κραυγαί απελπισίης και άγωνίης μοι ένέπνευσαν νεκρικήν άναίσθησίαν. Τότε κατενόησα το μάταιον των ανθρώπων πραγματών. Έν τούτοις έν τω μέσω της κακαστροφής διαμένων σθος, υπέκυψα εις το ένστιγμον της αυτοσυτηρήσεως, και τρέχω μεθ' άπάσης της δυνάμεως των κνημών μου εις την άκτήν. Σχεδόν έμκινόμην. Μετ' ου πολυ επανεϋρον την λέμβον και τους έταίρους μου' ουτε κεν διενόηθημεν να συγχρωόμεν άλλήλοις, επί τη σωτηρία ήμων' έθεωρούμεν άλλήλους έν σιγή. έμπλεοι ζοφερών διαλογισμών περι του άναμένουτος ήμας τέλους.

Καταλιμπάνοντες το έρημον εκείνο μέρος, εισήλθομεν αυθις εις το πλοϊον, και τοι κλειδωνίζόμενοι, άφίχθημεν την έπιούσαν εις Ροχέτην, μικράν πόλιν, όλίγον της Νεαπόλεως απέχουσαν. "Ημεθα από τινων στιγμών έντός ξενώνος, οτε νέοι δονισμοί ήνάγκασαν ήμας να επιβιβασθώμεν. Μόλις εΐχομεν καταλίπει την άκτήν και ή πόλις κατακρημίσθη μετά του ξενώνος, υπό τα έρείπια του όποιου άπώλοντο πάντες οι άσυνέτως έν αυτώ διαμείναντες.

Έπκνήλομεν τότε εις Τροπέαν και απεβιάσθημεν μεταξύ Τροπέας και Άγ. Ευφημίου οϊον θέαμα έρημώσεως! Πάντα τα ανθρώπινα έργα καπεστοχυμένα, αι πόλεις κρημισμένα, πανταχού έρημος. Η Stromboli απέχουσα 60 μίλια έμυκάτο εκ των γιγαντιαίων φλογών, συνοδευομένων υπό τρομερών έκρήξεων. Νέος επήλθε σεισμός τοσοϋτον ισχυρός, ώστε όπως μη

μετακινώμεθα ήναγκάσθημεν να κατκλιθώμεν και δραττώμεθα των ριζών θάμνων τινών. Τέλος μετά τον παροξυσμόν αυτόν, ή φύσις ήσύχασε και ήβηλάσαμεν ν' αναλάβωμεν τον προς τον λιμένα του άγ. Ευφημίου πλοϊον. Ένθ παρσκευάζομεθα ήτένισα την πόλιν και μεγάλως εξεπλάγην ιδών μεγίστην άκίνητον νεφέλην καλύπτουσαν αύτην, καιτοι ο ουρανός ήν διαχυέστατος, μετ' ου πολυ ή νεφέλη διελύθη και ή πρότερον άνούσα πόλις ήδη ήν κοίτη λίμνης. Έν δικστήματι 200 μιλ. μόνον έρείπιζ συνηνητώμεν, πνταχού δε περιεπλανώντο ήμίγυμοι κάτοικοι στερούμενοι τροφής».

Επκνέρομαι εις τον Βεζούβιον και παρατρέχω τας από του 1631 επιγενομένης έκρήξεις, άρκουμαι άναφέρων την του 1704, καθ' ήν αι ύλκι έβθασαν μέχρι της Πανσιλύπης, τεμάχιον δε τι εξερρίφθη τοσοϋτον μακράν, ώστε επλήξε την θύραν της μητροπόλεως, πεπληρωμένης πιστών επικαλουμένων την προστασίαν του άγιου Ίανουαρίου.

Έτέρα έκρηξις άρκετά ισχυρά εγένετο τον Απρίλιον του 1872 κατatroμάξασα τους κατοίκους των πέριξ, άλλ' ευτυχώς εκτός της παντελους κακαστροφής του Άγιου Στεφάνου και βλαβών τινων έν τω Torre del Greco και Torre Annunziata, και όλιγίστων θυμάτων μη προκλήθόντων να δικφύγωσι ουδέν έτερον δυστύχημα συνέβη...

ΟΙ ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ

Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΟΣΤΩΝ.

Αί λιθάδες αυται σάρκες, οι ζώντες ουτοι λίθοι, σχηματίζουσιν έν τω μέσω των οργάνων ήμων κειχωρισμένον κόσμον, οστις μένει ξένος εις τας διατράξεις, σκιρτήματα και πάσαν κίνησην της γενικής ζωής. Τα πάντα έν τω σώματι ήμων εισιν ήνωμένα, φθίνουσι δε ή υγιαίνουσι ταυτοχρόνως. Τα όργανα ήμων εισι σύνδεσμος καλών φίλων, οϊτινες συλλυπούνται ή

1 Ακρω-ήριον παρὰ τῆ Νεαπόλεϊ μετὰ δμωνόμενῳ ὑπογεῖου ὁδοῦ, ἀγούσης εἰς Παζουόλην, Βοϊάν, Κούμην κλπ.

συγχάρισιν άλλήλοις. Μόνα τα όστᾶ μένουσιν άναίσθητα όταν τα πάντα περι αυτα συνταράσσωνται, όπως τα κακά εκείνα παιδιχ, τα όποια έχουν λιθινήν καρδίαν και δέν συγινούνται εκ των δυστυχημάτων των όμοιων των.

Ένθυμείσαι την ήμεραν κατά την όποιαν έκοψες τον δάκτυλόν σου, όλον το σώμα σου συμμετέσχε της δυστυχίας του πτωχού δακτύλου. Οι πνεύμονες και ο φάρυγξ σου τόσον μεγάλην ήσθάνθησαν ταρχήν, ώστε εξέπεμψαν τον άερα μετά τοσαύτης όρμης, ώστε ή μήτηρ σου σε ήκουσεν εκ του άκρου του κήπου. Οι όφθαλμοί σου άμέσως επότισαν δια φλογεροϋ χειμάρρου τας παρειάς σου, αι όποια εγειναν καταπόρφυρα' αι κνήμαι σου εκάμπτοντο και οι βραχίονες έτρεμον. Έάν δε τις έθετε την χείρα επί της καρδιάς σου θα ήκουεν αύτην πάλλουσαν βιαϊότερον του συνήθους και επειδή μόλις είχες τελειώσει το γεϋμα σου, ο στόμαχος ο όποιος ήργάζετο ήσύχως, έταρχήθη τοσοϋτον ώστε διέκοψε την εργασίαν του και έσχες, εάν ένθυμούμαι καλώς, μικράν δυσπεψίαν. Ποϊον μέρος έλαβον τα όστᾶ εις την γενικήν ταύτην συγχουσι; ουδέν. Η άναίσθησις αύτη των όστᾶν εις τας δυστυχίας του πλησίον των, φαίνεται εκ πρώτης όψεως ότι εκτείνεται και εις τας ιδιχάς των. Κατά τας τρομεράς εκείνας εγχειρίσεις, καθ' ός όπως σώσωμεν το υπόλοιπον του σώματος θυσιάζομεν μέρος τι αυτού, ένθ όλον το σώμα επαναστατεί εκ των πόνων κατά του σιδήρου του χειρούργου, το όστοϋν επιτρέπει να το προνίζωσι χωρις κατά την στιγμήν εκείνην να πονή. Αλλά το προνόμιον αυτό της άναίσθησίας είναι φαινομενικόν' επειδή μένον άφωνον το όστοϋν κατά την στιγμήν της εγχειρίσεως, οργίζεται κατόπιν, φλογίζεται και άνακλαμβάνει την ευφράδειάν του. Αλλ' όπως φλογισθῆ χρειάζεται πολλήν ώραν, αιτία δε της βραδύτητος ταύτης είναι ο ιδιάζων γαρχακτῆρ του βίου των όστᾶν. Έπειδή το νεκρόν μέρος πιέζει το ζών τοσοϋτον ώστε νεκρωθέν, κοιμάται ως έντός τάφου, δια τοϋτο παρίσταται με κεκλεισμένους οφθαλμούς εις το θέαμα της καθολικής ζωής του σώματος κατά τα αιφιρίδια δυστυχήματα. Αμα αι ταρχαί των γειτόνων του κατορθώσωσι ν' άφιχθώσι μέχρις αυτού, ουτοι εχουσι καθησυχάσει πλέον. Αλλά εις τας χρονιας άσθενείας, τα όστᾶ επί τέλους μετακλαμ-

βάνουσι και αυτα της γενικής καχεξίας και γίνονται ή εδρα φρικωδών πόνων, κατά των όποιων όλη ή τέχνη των ιατρών ουδέν ισχύει.

Μια μόνον περίστασις έξυπνά άμέσως τα όστᾶ και αύτη είναι ή θραύσις.

Καθ' ήν ήμεραν έκοψας τον δάκτυλόν σου, εάν άντι να κλαύσης τόσον, επρόσεχες όπως παρκτηρήσεις τα γενόμενα. Θα έβλεπες ότι άμα έπαυσεν ή ροή του αίματος είδος κιτρινωπού και γλοιώδους υγρού διεχύθη επί τα χείλη της μικράς πληγής, και συνήνωσε ταϋτα μετ' όλίγον ξηρανθέν. Έπειτα όλίγον κατ' όλίγον αι μικραί φλέβες, αι όποια είχον διχοτομηθῆ υπό της έκκοπής ήνοιξαν δρόμον δια του λεπτού εκείνου υγρού και συνήώθησαν. Όπως ο εργάτης ο όποιος επιδιορθώνει το βλαβέν έργον του, ουτω και το αίμα συνήνωσε τας διαχωρισθείσας ίνας δια του επιχρίσματος εκείνου.

Και τα όστᾶ κατά τον αυτόν τρόπον επιδιορθούται. Όταν θραύονται, αι μικραί φλέβες αι όποια τα αύλακούσι, θραύονται και αυτα και το αίμα των εκρέει όπως και όταν κόπτομεν τας σάρκας ήμων, άλλ' όχι τόσον πολυ άφθονον. Μετ' όλίγον παρουσιάζεται το κιτρινωπόν και κολλώδες επιχρίσμα, το όποιον επανενόλησε τον μικρόν δάκτυλόν σου. Αλλά το επιχρίσμα αυτό επαρκοϋν όπως συγκολλήση την μαλακήν σάρκα, είναι άσθενέστατος δεσμός δια βρεϋ και όγκώδες όστοϋν, δια τοϋτο αρχίζει πάλιν εις το θραυσθέν μέρος όλη ή μικρά ιστορία της κατσκευής των όστᾶν. Κατά πρώτον παρουσιάζεται ή όστεΐνη, και κατ' όλίγον σχηματίζεται χόνδρος τη επενεργεία του όρρου. Έπειτα εισορμῶσι τα αίματοσφαιρίδια και κτίζουσι όστεώδη τοίχον επί του σχηματισθέντος εκ της θραύσεως ρήγματος και επί τέλους το όστοϋν εξακολουθεϊ ενεργούν όπως πρότερον.

Πόσον καιρόν εχρειάσθη ο δάκτυλός σου όπως θεραπευθῆ; Ολίγας ώρας, το πολυ μίαν ήμεραν' αι τοιαυτα πληγαι θεραπεύονται ταχέως εις την ήλικίαν σου. Δέν συμβαίνει όμως και εις τα όστᾶ το τοιοϋτον, επειδή είναι άνάγκη να γείνη περισσότερα εργασία δι' αυτα, και εργάζονται βραδέως. Δι' υγιᾶ άνθρωπον χρειάζονται δύο ή τρεΐς μήνες, άλλᾶ δια τους γερόντας, εις τα όστᾶ των όποιων ή περισσότερα όστεΐνη άντεκατεστάθη υπό λίθου, είναι χρεία πλείονος χρόνου δια την επισκευήν ταύτην' υπάρχουσι

δὲ παρδείγματα θραύσεων τὰ ὅποια ἀπαιτοῦ-
σιν ἐξ καὶ ἐπὶ μῆκος ὅπως θεραπευθῶσι, διότι
τὸ αἷμα τῶν γερόντων εἶναι ἐλαττωματικόν
καὶ ἐξησθενημένον, καὶ ὁμοιάζει μὲ ἀσθενῆ ἐρ-
γάζτην, ὁ ὁποῖος μὴ ἔχων δυνάμεις ἐργάζεται
βραδέως καὶ ἀτελῶς. Ἐνῶ εἰς τὰ παιδία, τῶν
ὁποίων τὸ αἷμα εἶναι καλὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ
τῶν ὁποίων τὰ ὅστ' ἔχουσι πολλὴν ὀστείνην,
θεραπεύονται ταχέως αἱ θραύσεις.

Ἴσως ἤδη εἶδες, τετρακτύμενον μέλος· θὰ ἐν-
νοῆς δὲ διατὶ παραγαθοῦσιν αὐτὸ περιβεβλη-
μένον διὰ τεμαχίων ξύλου, οὕτως ὥστε νὰ κα-
ταστήσῃται πῆχυν κίνησιν αὐτοῦ ἀδύνατον. Τὸ
ἐλάχιστον κίνημα μετατοπίζει τὰ δύο τεμάχια
τοῦ θραυσθέντος ὀστέου, τὰ ὅποια τόσον ἐκπέ-
σαν ὁ ἰατρός νὰ προσαρμώσῃ, ἐμποδίζει τὴν θε-
ραπείαν καὶ ἐνίοτε καθιστᾷ αὐτὴν ἀδύνατον.
Ἐπειδὴ τὸ αἷμα ἀπογοητεύεται ἅμα βλέπῃ
τὸ ἔργον τῆς θεραπείας, τὸ ὁποῖον ἤρχιστε, κα-
ταστρεφόμενον διὰ τῆς κινήσεως καὶ εἰς τοιαύ-
της περιπτώσεις προσκαρμύζει ὅπως φθάσῃ τὰ
δύο ἄκρα καὶ δένει αὐτὰ δι' ἰνῶν τινῶν, ὡς ὁ
ἡνίοχος δένει τὸ πηδάλιον τῆς ἀμάξης ἀτελῶς
διὰ σχοινίων ὅταν θραυσθῇ κατὰ τὴν πορείαν.
Τὸ μέλος τότε ἐνεργεῖ κατὰ τὴν κοινὴν ἐκφρα-
σιν *κουτσά στραβά*.

Μὴ ληθμονήσῃς πάντα ταῦτα, ἐν σοὶ συμ-
βῆ ποτε ἀτυχήματι τι, καὶ πρότερον ὅπως τότε
μὴδὲν μέλος σου κινήσῃ ἀποτόμως, οὐδ' αὐτὸν
τὸν πόδα ἐν πάσῃ ἢ κνήμῃ σου, οὔτε τὴν
χεῖρα ἐν ἑθέρου τὸν βραχίονα. Ἐπειδὴ δύ-
ναται εἰς τὴν κίνησιν τῶν νὰ παραστῶσιν τὸ
πρὸς τὸ μέρος τῶν τεμαχίων τοῦ θραυσθέντος ὀ-
στοῦ. Εἰς αὐτοὺς δὲ τί συμβαίνει ὅταν τὰ δύο
ταῦτα τεμάχια ἀπομακρύνωνται ἀλλήλων; ὁ
συνεῶν αὐτὰ χόνδρος παραμειρίζει καὶ ἐπειδὴ
τὰ αἰματοσφαιρίδια ἀπολιθοῦν αὐτὸν γίνεται
ἡ μὴ κνήμη μικροτέρα τῆς ἄλλης καὶ ἂν καὶ
εἶναι πολὺ δυσκρόστον νὰ μείνῃ τίς ἐπὶ πολλὰς
ἐβδομάδας ἀκίνητος, βεβαίως θὰ ὁμολογήσῃς
ὅτι εἶναι πολὺ δυσκρόστον νὰ χωλὴν κατ'
ἄλλην του τὴν ζωὴν.

Ἐπιθυμῶνται, οὐ εἰς τὴν προηγουμένην ἐπι-
στολὴν μου εἶπον, ὅτι τὸ αἷμα εἰσέρχεται
εἰς ἀπείρους διαύλους καὶ ἐπιτελεῖται ὅλα τὰ
μέλη τοῦ σώματος, τὰ ὅποια ἐκλεγοῦν ἐξ αὐ-
τοῦ τὰ χρῆσιμον καὶ ὠφέλιμον αὐτοῖς. Τὸ μυ-
στηριώδες αὐτὸ ἐνστικτὸν τῶν μελῶν ἡμῶν

εἶναι ἡ αἰτία τοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας
ἡμῶν σχηματισμοῦ αὐτῶν, διότι ἀνευ τῆς εὐ-
φυῆς τῆς διατομῆς τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν σύγ-
κεται, ἤθελεν εἰσθῆαι ἀτρητος καὶ ἀχρηστος
ὄγκος. Τὸ αἷμα διπλοῦν ἐκτελεῖ ἐν ἡμῖν ἔργον
δημιουργικὸν καὶ καταστρεπτικόν· δημιουργεῖ
ὅσπουν τι καὶ καταστρέφει ὅπως ἀντικαταστή-
σῃ αὐτὸ δι' ἄλλου, ὥστε δὲν θὰ δυσκολευθῇ
νὰ ἐπιδιορθώσῃ ἐν μικρὸν τεμάχιον ὀστέου θραυ-
σθέν· κατὰ τοῦτο δὲ ὁ σκελετὸς ἡμῶν, δηλαδὴ
τὸ σύνολον τῶν ὀστέων μας, ὁμοιάζει πρὸς τὸν
ξύλῳ σκελετὸν τῶν φυτῶν, τὰ ὅποια αὐξάν-
ονται διὰ τῆς προσθήκης νέων στρωμάτων συ-
σφαιρουμένων ἐπ' ἀλλήλων, μὲ μόνην τὴν δια-
φορὰν ὅτι εἰς τὸ ὀστέον διακρίνομεν διπλὴν κί-
νησιν εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῶν στρωμάτων, ἐν
ᾧ εἰς τὰ φυτὰ τὰ νέα στρώματα ἀπλῶς ἐπιβά-
θηνται ἐπὶ τῶν παλαιῶν, χωρὶς νὰ βλάψωσι
ταῦτα. ἐπὶ τῶν ὁποίων μόνος ὁ θάνατος ἔχει δι-
κίωμα. Ὅπως δὲ τοῦ φυτοῦ ἡ αὐξήσις παρά-
γεται ὑπὸ τοῦ φλοιοῦ, οὕτω καὶ τὸ ὀστέον ἔχει
τὸν φλοιὸν του, ὁ ὁποῖος ἀδικλείπτως ἐργαζό-
μενος παράγει αὐτό· ὁ φλοιὸς οὗτος τοῦ ὀστέου
εἶναι μεμβράνη τις περικυκλοῦσα αὐτὸ καὶ ὀνο-
μαζομένη *περίοστεον*. Ὅλοι αἱ μικρὴ γειτονι-
καὶ ἀρτηρίαι στέλλουσι τὰς τελευταίας διακλα-
δώσεις των εἰς τὸ περίοστεον, τὸ ὁποῖον πλημ-
μυροῦν οὕτως ἐξ αἵματος ἐργάζεται πρὸς κα-
τασκευὴν τοῦ ὀστέου· οὕτω κατὰ πρῶτον σχη-
ματίζει λεπτὸν στρώμα χόνδρου, τοῦ ὁποῖου τὸ
ἐσωτερικὸν μέρος κατὰ μικρὸν ἀποστεοῦται καὶ
τὸ ἐξωτερικὸν αὐξάνει μέχρις ὅτου ἀποκτήσῃ
τὰς προεούσας διαστάσεις του. Ἐπὶ τέλους ἀρ-
χίζει ἀποστεοῦμενον καὶ τὸ περίοστεον, οὕτως
ὥστε δυσκολευόμεθα νὰ διακρίνωμεν αὐτὸ ἀπὸ
τῶν ὀστέων· τότε ἡ δημιουργικὴ αὐτοῦ ἐργασία
παύει καὶ ἀρχίζει ἡ καταστρεπτικὴ, διὰ τῆς
ὁποίας τὰ ὀστ' τῶν μελῶν βίνουσι λεπτυνό-
μενα εἰς τοὺς γέροντας καὶ οὕτω πως καθιστώ-
μενα εὐθραυστότερα.

Βλέπετε, λοιπόν, ὅτι δὲν εἶχον ἀδικον ὀνομά-
σασθαι τὸ κεφάλαιον αὐτὸ *ἀδ βίος τῶν ὀστέων*.
Σημείωστε δὲ ὅτι δὲν σοὶ εἶπον ὅλα ὅσα περὶ τῶν
ὀστέων εἰς αὐτοὺς. Δὲν θὰ μὲ πιστεύσῃς, νομίζω,
ἐάν, ἀφοῦ ἴδῃς ἀντικείμενόν τι ἐξ ὀστέου, σοὶ εἴ-
πω ὅτι αὐτὸ ἐξήσεν, ἐξήλθε μικρὸν κατὰ μι-
κρὸν ἐκ μεμβράνης, ἥτις μόλις εἶχε τὴν πυκνό-
τητα φύλλου γάλατος, καὶ ὅτι θὰ διελύετο κατὰ

κὸν πρὸς κόκκον ἐν τῷ αἵματι τοῦ ζῶου, ἐάν
ἄφινον αὐτὸ νὰ ζῆσῃ ἐπὶ μικρὸν! Πόσα πραγ-
ματα ἀγνωσοῦμεν, τὰ ὅποια τόσον ἐγγὺς μᾶς
ἐνδιαφέρουσι! καὶ ἂν εἰς τὰ ὀστ', τὰ ὅποια κα-
ταλεκτέα μεταξὺ τῶν κατωτέρων τάξεως ὀρ-
γάνων, εὐρομεν τόσας περιέργους ιδιότητας,
φαντάσθητι πόσας περιέχουσι τὰ τελειότερα ὀρ-
γανα, ἄπερ κατὰ σειράν θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ
ὅποια εἶναι τρόπον τινὰ ἡ *ἐδ'ρα τῆς ζωῆς*.

ΑΝΘ

ΠΕΡΙ ΣΤΙΞΕΩΣ

Ἐπὶ τῆς στίξεως κανὼν εἶναι ὀφθαλμοφανής,
ἀλλὰ βζίνει ἐτι περικτέρω, ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν
διορθώσιν καὶ καθαράν ἀντίληψιν καὶ ἐτι πε-
ραιτέρω τοῦθ' ὅπερ δύο λέξεις ἐξηγήσουσιν.

Ἡ τέχνη τῆς γραπτῆς στίξεως οὔτε ἀπόλυ-
τος οὔτε ἀναλλοιώτος ἐστὶ. Δὲν ὑπῆρξε πάντο-
τε, καὶ οὐδαμοῦ ἡ αὐτὴ ὑπάρχει. Οἱ Ἕλληνες
συγγραφεῖς βραδύτατα ἐποίησαντο ἐν τοῖς χει-
ρογράφοις αὐτῶν τῶν σημείων τῆς στίξεως χρῆ-
σιν. Ἀρίσταρχος ὁ γραμματικὸς, ἐκ τῆς Ἀλε-
ξανδρινῆς σχολῆς, εἰσήγαγε τὰ σημεῖα ταῦτα
ἐν τοῖς τοῦ Ὀμήρου ποιήμασιν. Ὁ δὲ Ἀριστο-
τέλης λέγει ὅτι δὲν ἐτόλμησε νὰ στίξῃ τὰ συγ-
γράμματα τοῦ Ἡρακλείτου ἐκ φόβου μήπως
ἀλλοιωθῇ τὴν ἔνοιαν αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἡράκλει-
τος δὲν ἔστιξεν.

Ἡ λατινικὴ ἀρχιότης ἔγνω καὶ ἐποίησαντο
χρήσιν ἐν ὀρισμένῳ μέτρῳ τῆς στίξεως, ἀλλὰ
χωρὶς νὰ ὑποτάξῃ ταύτην εἰς κανόνας. Κατὰ
τὸν μεσαιῶνα τὰ τῆς στίξεως σημεῖα ἐν τοῖς
χειρογράφοις ἦσαν ἡ ἀσθλιέστα ἢ ἐνίοτε ὑπάρ-
χοντα ἢ ἐντελῶς ἐσπάνιζον. Τοιοῦτον τι φάνε-
ται ἡμῖν τανῦν ἀπίστευτον. Πῶς οἱ συγγραφεῖς
ἠδύναντο γράφειν, μὴ δοκιμάζοντες τὴν ἀνάγ-
κην τοῦ προσθέτειν τῇ ἐκφράσει τῶν διανοη-
μάτων αὐτῶν τὰ κατάλληλα σημεῖα πρὸς ἐν-
δειξιν τῆς κινήσεως αὐτῆς, τοῦ χρόνου, τῶν σταθ-
μῶν, τοῦ βαδίσματος; Πῶς οἱ ἀναγνώσται ἠ-
δύναντο ἀναγνώσκειν, μὴ ὀδηγούμενοι εἰς τὴν
ἔνοιαν ἔργου τινός, διὰ τῆς δικριπέσεως τοῦ κει-
μένου εἰς φράσεις καὶ μέλη τῶν φράσεων.

1 Ἴδε Ἑλληνισμὸν ἀρ. 10 καὶ 11.

Δύο ἐξηγήσεις τοῦ παραδόξου τούτου εὐρί-
σκω. Αἱ τῶν ἀρχαίων ἰδέαι ἦσαν τὰ μέγιστα
ἀπλούστεραι τῶν ἡμετέρων, ἢ δὲ τῶν ἰδεῶν
αὐτῶν σύνδεσις ἰσχυροτέρα. Τὰ πάντα ἐν τοῖς
συγγράμματιν αὐτῶν ἐμποροῦνται, οὕτως εἴ-
πειν, ἀλλήλοισι τοσοῦτον στενωὸς καὶ ἐπιδαξίως,
ὥστε ἡ λογικὴ ἐν αὐτοῖς ἀρκετὸν παρέχει φῶς.
Ἡ συνέχεια τοῦ λόγου δὲν ἐπιφέρει σύγχυσιν,
διότι ἡ τάξις αὐτῶν ἐγκρίται ἐν τῇ συνέχειᾳ
τῆς διανοήσεως καὶ οὐχὶ ἐν τῇ καθ' ἑαυτὴν δια-
ρῆσει.

Δεύτερος λόγος εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἀρχιότητι
καὶ τῷ μεσαιῶνι ὑπῆρχον πολὺ ὀλιγώτεροι ἀ-
ναγνώσται ἢ νῦν, ὅτι οἱ ἀναγνώσται οὗτοι πάν-
τες σχεδὸν ἦσαν πεπαιδευμένοι καὶ οἱ μὴ ὀ-
λῶς διελογίζοντο τὸν κῆπον, ὃν ἠθελον αἰσθάν-
θῃ σπουδάζοντες τὰ χειρογράφα.

Ἡ τῆς τυπογραφικῆς ἐφεύρεσις ἐπέφερε τὴν
ἀνάγκην τῆς στίξεως, ἐνεκὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν
ἔργων καὶ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀναγνώστων. Τότε
ἤλθον οἱ γραμματικοί, οἱ ὀρισμένους κανόνας τῆς
γραπτῆς στίξεως συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς
στίξεως ἐν τῇ οἰκίᾳ· διότι δέον ἦ ἀναμνησθῆ-
ναι ὅτι οἱ ῥήτορες, ἀναγνώσται καὶ ἠθοποιοὶ
πάντοτε ἔστιζον· οἱ δὲ διάφοροι χρονικοὶ σταθ-
μοὶ τῆς ἀπαγγελίας αὐτῶν, αἱ σιγαὶ καὶ ἡμί-
σειαι σιγαὶ κατέστησαν κῶλα, ἄνω τελεία,
τελεία, σιγμαί, ὑποστιγμαί.

Ὁ κώδιξ τῆς γραπτῆς στίξεως εἶναι ἀπόλυ-
τος; οὐχί.

Ἐκτὸς κανόνων τινῶν καὶ ἀμεταβλήτων κα-
νόνων, ἕκαστος συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ἰδι-
αιτέρων στίξιν. Ἐκαστον εἶδος συγγραφῆς ἔχει
τὴν στίξιν αὐτοῦ. Δὲν στίξουσι τανῦν ὅπως κατὰ
τὸν 19 αἰῶνα. Οἱ ἀρχαιότεροι ἦσαν ἐγκρατέ-
στεροι ἡμῶν περὶ τὰ θυμωστικὰ· ὁ Κορνήλιος
ἔθηκε σιγμαί μετὰ *Quil mouguit!* Ἐν ᾧ σύγ-
χρονος ποιητῆς, ὅπως καταστήσῃ τὴν ἐκφρασιν
ὑψηλὴν, ἤθελε παρατάξῃ τὰ γμαθωστικῶν.
Ὁ δραματικὸς ποιητῆς δὲν στίξει ὅπως ὁ ἰστο-
ριογράφος, οὔτε ὁ πεζὸς συγγραφεὺς ὡς ὁ ποιη-
τῆς.

Ἡ στίξις λοιπὸν εἶναι ἀντικείμενον ἐντελῶς
ὑποκειμενικόν. Ἐκ τούτου ἡ συνέπεια εἰς ἂν
ἐπεθύμουν νὰ ἄξω ὑμᾶς, τοῦ γινῶναι ὅτι ὁ ἀνα-
γνώστης ὀφείλει τοιοῦτον μᾶλλον νὰ προσέχῃ
εἰς τὴν λεπτολόγον τήρησιν τῶν σημείων τῆς
στίξεως, διότι τὰ σημεῖα ταῦτα ἀποτελοῦσιν

ἀνεπρόσπαστον μένος τοῦ διανοήματος τοῦ συγγραφέως. Προσεκτικῶς σπουδαζόμενα καὶ τηρούμενα βιβλία, ὅπως κατανόησάμεν τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως. Ἄσπι ἀπόδειξιν τοῦτου ἔλαβον. Οἱ λόγοι τοῦ Βοσσουὲτ σώζονται ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων. Οἱ λόγοι οὗτοι εἰσι σχεδιάσματα λόγων. Ὁ Βοσσουὲτ ἔσκιπτεν ἐν σπουδῇ ἐπὶ τοῦ χάρατος τὰς ἀρχικὰς ἰδέας, τὸ γενικὸν σχέδιον, τὰς μεγάλαις διακρίσεις τοῦ κινήματός του καὶ ἐνεπιστεύετο τῇ εὐφραδείᾳ αὐτοῦ ὅπως μεταποιήσῃ εἰς τέλειον πῖνακα τὴν ἀπλὴν σκιαγραφίαν. Ἐξήταξα τὰ χειρογράφα ταῦτα. Μόλις δὲ τῆδε κακίσειε εὐρον σπάνια τινὰ στίξεως σημεῖα. Οὐδεμία δικρίσις, τὰ πάντα ἐν συνόλον εἰσί, οὔτε ἡ ἀσέψις οὔτε ἡ γραφικὴ φάνονται σταματωσαί. Ἐξ ἐναντίας, τὰ αὐτόγραφον χειρογράφων τῶν ἐπιταφιαίων λόγων, ὄντων τέλειαι συνθέσεις, παρέχει τὸ μεθοδικὸν σύνολον παντὸς εἶδους στίξεως. Ἡ στίξις ποικίλει παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφῆ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἔργου ἢ τοῦ σχεδιάσματος καὶ συγγραμμάτος.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΛΕΓΓΟΥΒΕ

μέλος τῆς Γαλλ. Ἀκαδημίας.

Ο ΘΕΙΟΣ ΜΟΥ ΔΩΝ ΖΟΥΑΝ¹

Ὁ Χᾶνς Χόπφεν ἀναντιλέκτως κατὰ λέγεται εἰς τοὺς ἀριστοτέλους. Τοῦτο θέλει δηλολογήσει ὁ οὐ μόνον εἰς κριτικὴν ὑποβάλλων τὰ διανοητικὰ προϊόντα τοῦ Χόπφεν, ἀλλὰ καὶ ψιλῶς ἐκαστηνῶν εἰς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος αὐτῶν διότι ἐν πάσαις ταῖς δημιουργίαις τοῦ περι οὗ ὁ λόγος συγγραφῶς αἰσθάνεται ὁ ἀνεγνώστης τὴν ἐντύπωσιν ἀγγιγόντα καὶ εὐχερείας, ἣν ὁ ἀνόμαζεν αὐτόφωτον φαινόμενον. Καὶ δὴ συντίθησι στίχους, καλλιπερεπῶς ἐκφράζοντας βαθεῖαν αἰσθησίν. συγγράφει μυθιστορίας, ὧν τὴν χροιάν πολλὰ καὶ μεταβάλλει· ἐκπονεῖ παιδικὰς ἱστορίας, ἐν οἷς διαμιλλῶνται ψυχολογικὰ ἅμα καὶ ἐπιχώρια διηγήματα· συντάσσει μυθογραφήματα, ὧν τὸ θέατρον ὑπερπήδη ἐκ τῆς μιᾶς ἄκρας τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἄλλην, ὡς

ἐκ Παρισίων εἰς Ὀδησσόν, ἐκ Βερολίνου εἰς τὰς Ἀντίλλας αὐτάς. Ὡς ἐκ περὶ σσοῦ δε διατρίβει καὶ περὶ τὴν κριτικὴν καὶ τὰ δοκίμια, ἐνθα χειραγωγεῖ ὅτε μὲν δι' ὀφθαλμῶν ἐκτυλισσομένης διανοίας, ὅτε δὲ δι' ὕψιαινούσης εὐτραπέλειας. Ἐκλεγει κόμικας καὶ πόλεις, αἰθούσας καὶ κληλεῖα, λεωφόρους καὶ ἀκτὰς ὅπως ἐξίχνησιν σκηνογραφίαν καὶ ἀρχετύπους μουσῆς. Σημειωτέον, ὅτι ἡ πολιτικὴ οὐχ ἦσσαν κινεῖ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἢ ἡ εἰμωμένη τῆς μεμονωμένης καρδίας ἀνθρώπου. Καὶ εἰ παραδίδοται τῇ φυσικῇ ἀπολύσει, πράττει αὐτὸ, ὡς ὁ ἐν τῷ θεάτρῳ τέλειος ὀφθαλμῶν. Ἐντεῦθεν εὐνόητον, ὅτι ἐνεκα τοιαύτης ἀμφιλοφῶς παιδείας ἡ Μούσα αὐτοῦ ἐνίοτε ἀποβάνει τραχεῖα καὶ ἀηδής. Ὅθεν τινὰ τῶν νέων διηγημάτων καὶ μυθογραφημάτων τοῦ Χόπφεν αὐδὲ χρησιμεύουσι τὸ παράπαν πρὸς ὠραϊσμόν τοῦ συγγραφικοῦ εἰς εὐτηρίου του καὶ ἐπιμακροῦσιν ἤττον τὴν δημιουργικὴν ἢ τὴν ἐργατικὴν του δύναμιν. Ἀπὸ τῆς «Περεγρεττάς» (ἡγουν τῶν ἀπρχῶν τῶν συγγραφικῶν αὐτοῦ) μέχρι τοῦ μυθιστορήματος «ὁ θεὸς μου Δὼν Ζουάν» τούτεστι τοῦ ἀριστοτέλους προϊόντος τῆς Μούσης αὐτοῦ, ἡ πορεία τῆς ἀναπτύξεώς του χωρεῖ ἐν παντοδραπικῇ ὀλισθήσει καὶ ελιγμοῖς, οὐχὶ ἀρὰ κατεῦθεαν καὶ πρόσω, ἐνίοτε δὲ ἐκδιδράσκει ἐπὶ νεκρὰ χωρία, ἐφ' ὧν οὐδὲν ἄνθος φύεται. Ἐνθάδε τοῦ λόγου ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὰ δύο μυθιστορήματα «τὸν πολὺν φίλον»¹ καὶ «τὸν γάμον τοῦ κυρίου Δε-Ουαλδεμβέρν».² Εἶτα πάλιν διηγετικῶς ἀναφαίνεται ἀντίθετος τάσις, καὶ ἡ ὀψις παντελῶς μεταβάλλεται, ὁ ὀφθαλμὸς τρυφᾷ ἐπὶ τῇ ἀπολύσει μεγαλοπεπεπῶν τοπιογραφικῶν καὶ ἐπὶ τῷ θαυμασμῷ εὐμόρων ἀνθρώπων. Φαίνεται ὡς ἐπισκώπτων (ὁ εἰρωνεύειν ἐπιτηδεύσας ποιητῆς) ἐπιτήδες τοὺς φίλους καὶ ἀνεγνώστας, ὡς δεικνύων περιεσκεμμένως ἐκ δικλειμμάτων τὰς ἀδυναμίας του ὅπως ἔτι ἐνεργότερον ἐμφανίσῃ τὰ προτερήματα αὐτοῦ. Πῶς δὲ δεῖον νὰ συγκρατηθῶσιν αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ ἀδυναμίαι αὐτοῦ; Ὁ κ. Γολδβόχουμ νομίζει ἀποκλεστέον νὰ συγκρατηθῆ τὸν Χόπφεν εἰς τοὺς καλουμένους πραγματικούς (Realisten) καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτῷ τοῦ ὑπερ καὶ

κατὰ, ὃ ὁ πραγματισμὸς ἴστίται ἐν τῇ ποιήσει ἐνώπιον τῆς ἔδρας τῆς κριτικῆς. Ὁ πραγματισμὸς ἔχει τὴν πραγματικότητά ὡς προϋπόθεσιν, οὐχὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ δὲ πραγματικότης δυνατὸν μὲν νὰ ἦναι πολὺ διαφέρουσα, ἀλλὰ καὶ ἐνδομύχως ἀνιάρχ. Πῶς καὶ πῶς ὁ ποιητῆς κατανοεῖ αὐτήν, ἐν τούτῳ κεῖται τὸ ἀπόρητον. Ὁ δὲ Χόπφεν ὡς τὸ πλεῖστον ἐνοεῖ νὰ τάσῃ αὐτὴν εἰς τὴν προσηκουσαν θέσιν θαρραλέως καὶ ἀποφασιστικῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι ἀσφαλῆς καὶ ἀπληλαχγμένος πλημμελημάτων. Τίς λοιπὸν αἰτιατέος διὰ τὴν πλημμελή ἔκδοσιν, ὁ ποιητῆς, ἢ ἡ ὕλη; Καὶ τοῦτο δὴ ἐστὶ τὸ ἐπισφαλές ἐν τῷ πραγματισμῷ, ὅτι τῷ ποιητῇ παραχωρεῖ τοσοῦτον μικρὰν ἐλευθερίαν, ὥστε μᾶλλον δεεῖ, ἢ λύει αὐτόν. Τὸ σύνθημα τοῦ πραγματισμοῦ λέγει αἰθρὸν ἢ Ρόδος, ἰδοὺ τὸ πῆδημα (hic Rhodus, hic salta!). Καὶ εἶναι κἀκὸν σύνθημα ἅ τ' ἐκποδῶν ποιοῦμενον τὴν φαντασίαν ἐκ τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιήσεως, ὅπως ἀντ' αὐτῆς θέσῃ ἀσθενῆ ἀναπλήρωσιν, ἢτοι τὴν διάθεσιν. Ἐν τούτοις ὁ Χόπφεν κυρίως εἰπεῖν δὲν τάσεται εἰς τοὺς πραγματικούς, εἶναι δὲ τοιοῦτος, ὅπό:αν ὡς ἐν παραδείγματι ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ἀντιπαρκατάσῃ δύο μορφὰς, ὧν ἡ μὲν εἶναι ἀπεικασμένη πάντελως κατὰ τὴν πραγματικότητά, ἢ δ' ἐλευθέρως ἐπινοημένη καὶ ἐν ἀορίστῳ σχεδίῳ ἐξεργασμένη... — Καὶ ὡς εἰ βουλόμενος νὰ διαμαρτυρηθῆ κατὰ τοῦ πραγματισμοῦ ὁ Χόπφεν εἰσάγει ἐν τῷ νεωτάτῳ μυθιστορηματι αὐτοῦ «ὁ θεὸς μου Δὼν Ζουάν» τὴν ἰδίαν φαντασίαν δεσποζούσαν ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς κυριαρχίᾳ. Μετέθεσεν αὐτὴν εἰς παρελθόντας χρόνους καὶ εἰς ἀπωτέρην ζώνην. Τὸ θέατρον εἶναι παράδεισος ἐπὶ νήσου ἐν τῷ μεγάλῳ Ἄκεανῷ, ὅπου ἀφίκετο ὁ Δὼν Ζουάν ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας Ἰσπανίας ὅπως ἐπιλάθῃται οἰκιακοῦ ἄλγους. Ἡτο ὠραῖος νεανίας οὗτος ὁ θεὸς Δὼν Ζουάν, εἰς ἐξ ἐκείνων πρὸς οὐς αἱ γυναῖκες αἰσθάνονται ἐαυτὰς μαγικῶς προσελκομένας. Διήγαγε λοιπὸν εὐκρέστους ἡμέρας ἐν τῇ ἐπιτερεπῇ νήσῳ, ὅπου ὑπὸ θεομότερον ἥλιον τὸ αἶμα φλογερώτερον κυκλοφορεῖ εἰς τὰς ἀνθρωπίνας φλέβας, ὅπου μονοτονία καὶ ἡρεμία πάσας τὰς ἀπολαύσεις ἐμβαθύνουσι καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐπιτείνουσι. Καὶ αὐτὴ ἡ μόνον Ὀφεία ὀλίγαν ἐξαιρεῖται τῆς μιᾶς φλογερόδος πάθος, ἐν μέρῳ τοῦ

τοῦ ὀρίζοντος, καὶ ἡ Πεδρίλλα, τὸ χάριεν πέκνον τοῦ ὄχλου, ἢ ἡ Δοστία Δάλωρις, ἡ ὑπερήφανος Καστιλιανή. Περὶ πλέον ὁ θεὸς Δὼν Ζουάν ἐπίσταται νὰ διηγήται περὶ παπῶν, διότι ἀπαται ἠρόσησαν αὐτοῦ καὶ ὠφέλει κἀνταποδίδῃ τὸν ἔρωτα ὑπὸ τινος ἀπειλητικῆς ἐκδομᾶς. Ἐντεῦθεν, ὡς εἶδος, κατεστρέφθησαν αὐτῷ τὰ βέλτεστα ἔτη, κατέστη πρεσβύτερος καὶ ἐπὶ μᾶλλον, καὶ τελευταῖον παρέμεινε μόνος, ὀλομόνυχος τὸ φαιδρὸν γεροντοπαλιήκαρον, ἀνανεῶν ἐν ἀλγεινῶς ἀκαμνήτεσι τὰ ἐρωτικὰ ἔτη, ὅτε παρὰ τοῦ ἀνεψιῦ του ἐρωτᾶται διὰ τί διαβίῃ μεμονωμένος δίκην ἀσκητοῦ, ἀμελῶς ἔχων τῶν ἡδονῶν; Οὔτε τῇ Οὐράκᾳ οὔτε τῇ Πεδρίλλῃ, οὔτε τῇ Δολωρῇ ἀφωσιώμενος, ἀπάσας ἀπολέσας, κατέστη ναυάγιον ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως! Ἀργὸς λοιπὸν καὶ παρημελημένος ὁ Δὼν Ζουάν εἶναι εἰς τῶν ἀνέρων δήμου κατὰ τὸν ποιητῆν. Ὁ γάμος, καλῶς λέγουσιν, εἶναι ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἔρωτος, ὁ ἔρως ὅμως συνδέεται τῇ νεότητι, καθάπερ ἡ εὐδία τῷ ῥόδῳ, ἐν ᾧ ὁ γάμος καταναίχῃ τὴν ἡλικίαν, ἢτοι τὸ δένδρον μετὰ τῶν φύλλων καὶ τοῦ καρποῦ. Ὅθεν διὰ τῶν «θεῶν Δὼν Ζουάν» ὁ ἔρως ἀποτελεῖ μόνον γλυκερὰν ἀνάμνησιν, μὴ πληροῦσαν αὐτόν. Ἀδύνατον ἦδη νὰ ἐπανέλθῃ αὐτῷ ὁ ἔρως, ἐντεῦθεν ἡ πραγματικότης εἶναι κενὴ καὶ ἔρημος ὡς πρὸς αὐτόν. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ ἐννοια καὶ ἡ διδασκαλία τῆς νεωτάτης μυθιστορίας τοῦ Χόπφεν, ἀλλ' ἡ χροιά καὶ ἡ γοητεία ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ποδοθῶν διότι ὁ ἀναγνώστης περινοσθεῖ ἀνά μέτρον μυθεύματος, περιμέστου ξενότροπου λαμπηδόνος. Ἄλλος οὐρανὸς ἀίρεται ὑπερθεῖν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλος ἥλιος λάμπει κάτω πρὸς αὐτούς. Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ εἶναι ματαία εὐφροσύνη καὶ ἀπολαυστικὴ χαρμονή, ἢ δὲ φύσις ἡδὺ ὄνειρον. Ἐνιαχοῦ βλέπει τις πλοῖον ἐπὶ τῇ ἀκτῇ, πλοῖον, ὃ ἐκπεμθεῖν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Ἐξετασσεως, ἐξοκέλει ἐνώπιον τοῦ παραδείσου αὐτοῦ. Οἱ ἐγχώριοι δικιτῶνται, καθάπερ τὰ παιδία, ἐν ἀπλοῦκαῖς ἡθεσι καὶ ἔθμοις, οἱ δὲ καταδεσπόζοντες ζῆνοι δὲν στενοχωροῦνται ὑπὸ ἀκαταλλήλων θεατῶν ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀγαπᾶν καὶ ἀναγαπᾶσθαι. Καὶ πῶς ἐπωρελοῦνται τὴν ἐλευθερίαν αὐτήν! Μυθολογικὸν μὲν εἶναι τὸ θέατρον τῶν διαδραματιζομένων, οἱ κοινωνοῦντες ὅμως αὐτοῦ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶναι ἄτομα

¹ Τὸ ἀριστὰνὸς μυθιστορήμα τοῦ Χόπφεν, ὡς ἐπὶ προήχθη εἰς φῶς ἐν Βερολίῳ παρὰ τῷ βιβλιόφωλῳ Schneider μηνὶ Ἰανουαρίῳ (μεσοῦντι) τοῦ 1881.

¹ Der Graue Freund.
² Die Heirath des herrn v. Waldenberg.

ἐκ σαρκῶν καὶ ὀστέων, τουτέστι πρόσωπα, οὐχὶ δὲ σκιάι. Ἡ Οὐράκα παρίσταται ἀλλοῖα, ἢ ἡ Πεδρίλλα καὶ πάλιν διάφορος ἀμφοτέρων ἡ Δόλωρις. Οἱ δὲ Μιγουέλ, Ἀλφὼρ καὶ Περὲζ εἶναι ὀλόκληροι ἄνθρωποι (οὐχὶ δηλ. νευρόσπαστα) καὶ ὑπὸ δισσην σημασίαν χρηστοὶ καὶ ραδιοῦργοι, φίλαρχοι καὶ ἐπίβουλοι. Ἀποτελοῦσιν οὗτοι τὴν ἐνοσάρκωσιν τοῦ Ἰσπανοῦ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀπωτέρας ἀποικίας τοσοῦτον πιστώσας, ὥστε ὁ Χόπφεν ἠδύνατο πάντως νὰ λέγῃ «ὅτι ὁ θεὸς Δὸν Ζουάν» εἶναι ὁ ἥρωϊς ιστορικοῦ μυθιστορήματος, ὃ δὲν συναποτελεῖ ἡ πράξις, ἀλλ' ἔσχε τὴν ἐπώνυμIAN ἐκ τῆς χροιάς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐποχῆς, ὡς ἡ ἱστορικὴ εἰκὼν. Καὶ ἀληθῶς οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐν τῇ παρελθούσῃ ἑκατονταετηρίδι κατὰ τὰς Ἀντίλλας ὑπὸ ἰσπανικὴν δεσποτείαν, ὡς δηλαδὴ ἀφηγεῖται ὁ θεὸς Δὸν Ζουάν, ὅπερ καὶ ἱκανὸν διὰ τὸ ἱστορικὸν μυθογράφημα. Συνοψίζοντες τὰ πολλὰ τῶν ὑφ' ἡμῶν περὶ τοῦ ἀρτιφανοῦς τούτου μυθιστορήματος ἀνεγνωσμένα ἀνομολογοῦμεν, ὅτι ὁ εὐφυῆς Χόπφεν ἠξέουρε νὰ μὴ ὑποβάλῃται τῇ ὕλῃ, ἀλλ' αὐτὸς νὰ ἀρχῇ αὐτῆς, ζηλώσας πῶς τὸν Ἰβάν Τουρκενζέβ, ὃν ἐπονομάζουσι μυθιστοριογράφον τοῦ πραγματισμοῦ. Καὶ εἰ διανοίγει τὰς πτέρυγας τῆ φαντασίας, δὲν ἀφίνει ὅμως αὐτὴν ἀχαλίνωτον, διότι καλεῖ καὶ ὑποτάσσει αὐτήν. Τοῦτο ἐνδεχόμενον νὰ φαίνῃται τισὶ οἰονεὶ ῥῆγμα τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἀλλ' οὐχὶ ὀρθῶς· διότι ὁ ποιητὴς εἶναι τεχνίτης καὶ δὴ τὸ ἐξουσιάζειν ἐξουτοῦ καὶ τῶν μέσων αὐτοῦ καθίσταται αὐτῷ ἀπαραίτητον. Ἡ μὲν φαντασία κινεῖται ἀνὰ τὸν δυτικὸν Ὠκεανὸν, πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ ἐκπέμπων αὐτὴν καταλύει οἴκοι ἐν τῷ ἰδίῳ δωματιδίῳ καὶ, ὁπόταν δόξῃ αὐτῷ, ἐπιτάσσει ἡρεμίαν καὶ ἀνάπυλιν. ὅπως διακώφῃ τὴν *óralar manlar* αὐτῆς μετὰ κοσμίου τινός (εἰρωνικῶς δηλ. ἀντὶ φιλολόγου) πνευματικοῦ. Τότ' ἐπιφαίνεται θαυμασία μικρογραφία ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῆς, ὡς μετὰ καὶ ἄλλων τεκμηριοῖ ἡδὲ ἡ εἰκὼν, ἣν ὁ θεὸς Ζουάν» ὑπετύπωσεν ἐκ τινος ἡμιθανοῦς μοναστηρίου «Ἦτο ἄρα ἡρεμία ἐνθάδε. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐνόμιζον, ὅτι ἔμελλε νὰ σημάνη ὁ μικρὸς κώδων καὶ τὸ ὠραῖον σταυροδρόμιον ἔμελλε νὰ πατηθῇ ὑπὸ ἐξ ἴσου ὠραίων μοναζόντων, ἢ μοναζουσῶν. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐλίνετο, ἀλλὰ μόνον ὠραῖαι τινες ὄρνιθες, καὶ ἀνὰ μέσον

αὐτῶν ταῶς μετὰ μακρᾶς οὐρᾶς, ἀπολέσας ὁμως τὰ κάλλιστα τῶν πτερῶν, ἐπατάγουν. Καὶ δὴ ἀντὶ ψαλμῶν καὶ δεήσεων καὶ κωδωνοκρουσιῶν, ἅς ἀνέμενέ τις, οὐδὲν ἤκουεν, ἢ τὰς κραυγὰς τῶν ζηλοτύπων πτηνῶν....» Εὐφάνταστος ὄγκως ποιητὴς ἀνομολογητέος ὁ Χόπφεν!

Ἐν Πειραιεὶ. κατὰ Φεβρουάριον, 1884

N. ΠΕΤΡΗΣ

Η ΑΤΜΗΛΑΤΟΣ ΟΙΚΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΑΡΚΤΩΙ ΙΝΔΙΚΗΙ

JULES VERNE

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον)

ΙΑ. ΤΡΙΠΛΟΥΝ ΦΩΣ.

Ἡ Ἰνδικὴ μετέχει μετὰ χωρῶν τινῶν τῆς Βρασιλίας—τοῦ Ρίου—Ἰαννέου ἰδίως—τοῦ προνομίου τῆς ὑπὲρ πᾶσαν χώραν ὑπὸ τῶν θελλῶν συνταράξεως. Ἐὰν ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ ἡ βροντὴ ἀντηχῇ εἰκοσάκις τοῦ ἔτους, ἐν τῇ Ἰνδικῇ χερσονήσῳ εἰς πενήκοντα κατ' ἔτος ἀριθμοῦνται αἱ θελλώδεις ἡμέραι.

Ἄμα τῇ εἰς Steam-House εἰσόδῳ παρατήρησα κατὰπτωσιν τοῦ βαρομέτρου κατὰ δύο βαθμοὺς ἐν τῇ ὑδραργυρικῇ στήλῃ.

«Ἀνησυχῶ περὶ τοῦ λοχαγοῦ καὶ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης. Ἡ θύελλα ἐπίκειται· ἡ νύξ ἐπέστη, τὸ δὲ σκότος ἐπληξῆσε. Οἱ θηρευταὶ μακρύνονται πάντοτε πλέον ἢ ὅσον σκοποῦσι. Πῶς ν' ἀνεύρωσι τὴν ὁδὸν διὰ τοσούτης σκοτίας!

— Οἱ μκνιακοὶ! εἶπεν ὁ Βάνξ.

— Δυνάμεθα δηλῶσαι αὐτοῖς ποῦ εὕρισκόμεθα; ἠρώτησα.

— Ναί! εἶπεν ὁ Βάνξ· ἀνάπτοντες τοὺς ἠλεκτρικοὺς φανούς, μεγίστην ἔχοντας ἔντασιν.

— Νὰ μεταβῶ εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν; εἶπεν ὁ λογιᾶς.

— Οὐχί, γηραιέ μου Νάιλ, ἀπεκρίνατο ὁ συνταγματάρχης, ἀντὶ νὰ εὕρῃς αὐτοὺς θὰ πλανηθῆς.»

Ὁ Βάνξ ἔθηκεν εἰς ἐνέργειαν τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ μετ' ὀλίγον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Χαλκοῦ Γίγαντος ἐξέπεμπον φωτεινὸν ρεῦμα διὰ μέσου τῶν ζοφερῶν βρανεῶν, ἱκανὸν ὅπως τοὺς θη-

ρευτὰς ὀδηγήσῃ. Αἰφνης βιασιότατη ἐξερχάγη λαίλαψ! Ἐσπάραξε τὰς κόμης τῶν δένδρων, ἔκαμψε ταύτας καὶ μετ' οὐ πολὺ χάλιζα ξηρῶν κλάδων καὶ φύλλων ἐπλημμύρησαν τὴν ὁδόν.

«Εἶναι εἶδος *toran*,» εἶπεν ὁ Βάνξ.

Οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἴνδοι τὰς βιαίαις καὶ αἰφνηδίου καταγιγίδας τὰς ἐρημούσας τὰς ὄρεινὰς ἐκτάσεις.

«Στῶρ! ἔκραζεν ὁ Βάνξ ἔκλεισας καλῶς τὰς θυρίδας τοῦ πυργίσκου;

— Ναί, κύριε· οὐδὲν ἐκείθεν φοβοῦμεθα.

— Ποῦ εἶναι ὁ Κκλούθ;

— Πληροῖ τὴν ἀποθήκην ξύλων.

— Αὐριον, ἀπεκρίθη ὁ μηχανευτὴς, συλλεγομεν ξύλα· ὁ ἀνεμὸς ἔγεινεν ὑλοτόμος. Ἐλάττωσον τὴν πίεσιν, Στῶρ, καὶ ἐπάνελθε.

Μετ' ὀλίγον ὁ θερμοσταθὴς καὶ μηχανικὸς εἰσήλθον εἰς τὸ δευτερον ὄχημα. Τότε αἱ ἀστραπαὶ κατέστησαν πυκνότεραι καὶ αἱ ἐκρήξεις τῶν ἠλεκτρικῶν νεφελῶν ὑποκώφως ἀντήχουν· πρὶν δ' ἡ πρώτη ἠχώ καταπαύσῃ νέοι κεραυνοὶ ἐπήρχοντο.

«Πῶς ἡ θύελλα δὲν ἐπανεφέρεν αὐτοὺς; ἠρώτα ὁ συνταγματάρχης Μουρῶ.

— Ἴσως, εἶπεν ὁ λογιᾶς, εὗρον καταφύγιον ἐν τῷ δάσει ὑπὸ τὸ κοίλωμα δένδρου ἢ βράχου.»

Τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἡ βροχὴ ἤρξατο βιαίως πίπτουσα μετὰ ἰσχυρᾶς χαλάζης πληττούσης τὴν στέγην τοῦ Steam-House καὶ παραγούσης ξηρὸν κρότον παρεμφερῆ τῷ τῶν τυμπάνων. Ὁ Βάνξ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θυροῦ τούτου μὴ ἀκούομενος ἔδειξεν ἡμῖν διὰ τῆς χειρὸς τὴν χάλιζαν πληττούσαν τὰ πλευρὰ τοῦ χαλκοῦ Γίγαντος καὶ σπινθηρίζουσαν. Ἐνόμιζέ τις ὅτι τῶν νεφελῶν ἐξέπιπτον σταγόνες ἀναλελυμένου μετάλλου, αἰτίνες πλῆττουσαι τὸ μέταλλον φωτεινὰς ἐξέπεμπον ἀκτῖνας. Τοῦτο δηλοῖ τὸ πῶσον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐξ οὗ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπίμπλατο φλογερὰ ὕλη ἀπαύστως περιέθετο δι' αὐτῆς, ὥστε ἄπαν τὸ διάστημα ἐφάνετο φλεγόμενον. Συστάσει τοῦ Βάνξ εἰσήλθομεν ἐν τῷ θαλάμῳ, ἐπειδὴ εἰς προφανεῖ ἐξετιθέμεθα κίνδυνον, ὑπομένοντες τὰ ἠλεκτρικὰ ρεῦματα.

Ἐντὸς εὕρισκόμεθα εἰς ἐντελὲς σκότος, μετὰ γὰρ δ' ἐξεπλάγημεν, ὅταν εἶδομεν τὸν σιάλον ἡμῶν φωτεινὸν κατὰστάντα. «Ἐπτόμεθα πῶρ,» ὅπως μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν, δι' ἧς

δηλοῦσι τὸ σπάνιον καὶ τρομακτικὸν τοῦτο φαινόμενον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνεχοῦς ταύτης καταρλέξεως πᾶσα καρδία ταχύτερον ἔπαλλε.

«Καὶ ἐκεῖνοι! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

— Ἐκεῖνοι...ναί!...ἐκεῖνοι» ἀπεκρίθη ὁ Βάνξ.

— Μεγάλως ἀνησυχούμεν ἀδυνατοῦντες ἀποτελεσματικῶς αὐτοὺς βοηθῆσαι. Μόνον καταφύγιον θὰ εὕρισκον ὑπὸ τὰ δένδρα, ἀλλ' οἱ κίνδυνοι τῶν ὑπὸ τὰ δένδρα καταφευγόντων εἰσι μέγιστοι κατὰ τὰς λαίλαπας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυκνοῦ τούτου δάσους πῶς ἠδύνατο νὰ ὦσι πέντε ἕως ἑξέμετρα μακρὰν τῆς καθέτου τῶν ἀπωτάτων τῶν δένδρων κλάδων—ὡς πρέπει νὰ πράττωσιν οἱ πλησίον δένδρων ὑπὸ θύελλης καταλαμβανόμενοι.

Ἐν ᾧ ταῦτα διεννοοῦμην βροντὴ ξηροτέρα τῶν ἄλλων ἀντήχησεν αἰφνης. Μόλις διάστημα 1/2" ἐχώριζε ταύτην τῆς ἀστραπῆς. Τὸ Steam-House συνεταράχθη καὶ οἰονεὶ ἐξηγέρθη τῆς θέσεώς του. Ἐνόμισα ὅτι τὸ ὄχημα ἡμῶν θὰ ἐξοντοῦτο.

Ταυτοχρόνως ἰσχυρὰ ὄσμὴ νιτρώδης ἐπλήρωσε τὸ διάστημα, βεβαίως δὲ τὸ κατὰ τὴν θύελλαν συλλεγὲν ὄμβριον ὕδωρ μεγάλην ποσότητα νιτρικοῦ ὀξέως περιεῖχε.

«Κεραυνὸς ἔπεσεν...εἶπεν ὁ Μὰκ Νάιλ.

— Στῶρ! Κκλούθ! Παραζάδ ἔκραζεν ὁ Βάνξ. Καὶ οἱ τρεῖς εἰσήλθον. Βύτυχῶς οὐδεὶς ἐπλήγη. Ὁ μηχανευτὴς ἐξήλθεν εἰς τὴν βεράνδαν.

«Ἴδετε...» εἶπε Μεγαλοπρεπῆς βαναπέα δέκα βήματα μακρὰν ἡμῶν εἶχε κεραυνωθῆ, ὁ κορμὸς ταύτης ἐξετάθη κατὰ γῆς, ἰμὰς δὲ φλοιοῦ, ὃν ἡ καταγιγὶς διεκίνει, ὡς ὄφρι περιεστρέφετο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μαστιζόμενος· φαίνεται ὅτι τὸ ρεῦμα ἐνήργησεν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν βιασιότατου κεραυνοῦ.

«Μικροῦ δὲν τὸ Steam-House ἐκεραυνούτο! εἶπεν ὁ μηχανικός. Ἐν τούτοις εἶναι ἀσφαλέστερον τῶν δένδρων!» Τῇ στιγμῇ ταύτῃ κραυγαὶ ἀντήχησαν. Ἐπανάρχοντο τέλος;

«Εἶναι φωναὶ τοῦ Παραζάδ» εἶπεν ὁ Στῶρ.

Πραγματικῶς ὁ μάγειρος ὢν ἐν τῇ τελευταίᾳ βεράνδᾳ διὰ κραυγῶν ἐκάλει ἡμᾶς. Ἐσπεύσαμεν πρὸς αὐτόν. Ἐκατὸν περίπου μέτρα ὑπῆσθεν τὸ δάσος ἐκείστο, ἡ δὲ φλόξ εὐθὺ πρὸς ἡμᾶς διευθύνετο. Ὁ κίνδυνος ἦν ἐπὶ θύρακι. Δένδρα, θάμνοι καὶ χόρτα ἦσαν καταξήρηκα ἐκ τῆς θερμότητος, ὀλόκληρον δὲ τὸ δάσος ἐκινδύνεσε νὰ

φλεγῆ. Ἐάν τὸ πῦρ ἤγγιζεν εἰς διάστημα λεπτῶν τινῶν τὰ δύο ὄχηματὰ θὰ ἐπυρπολοῦντο, ἐπειδὴ τὰ λεπτὰ ἐλάσματα αὐτῶν ἠδυνάτου ἐκ τοῦ πυρὸς προφυλάξαι ταῦτα.

Ἐσιγῶμεν ἐνώπιον τοῦ κινδύνου. Ὁ συνταγματάρχης συμπύξας τοὺς βραχίονας.

«Βάνξ, εἶπεν, ἔξισον ἡμᾶς ἐντεῦθεν.

— Ναί, ἀπεκρίνατο ἀδυνατοῦντες νὰ σβέσωμεν τὸ πῦρ, δέον νὰ διαφύγωμεν αὐτό.

— Πεζῆ; ἠρώτησα.

— Οὐχί! ἐν τῷ οἴκῳ ἡμῶν.

— Καὶ ὁ λοχαγὸς; ἠρώτησεν ὁ Μὰκ Νάιλ.

— Ἐάν δὲν ἐπανεέλθωσι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως...

— Δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν αὐτούς! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

— Μουνρῶ, εἶπεν ὁ Βάνξ, σωθέντες τοῦ πυρὸς ἐπανερχόμεθα καὶ ἐρευνῶμεν τὸ δάτος μέχρι οὗ εὐρωμεν αὐτούς.

— Πράξον ὅ,τι κρίνεις καλόν, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

— Στῶρ, εἶπεν ὁ Βάνξ, τί πίεσιν ἔχει τὸ μαγόμετρον;

— Δύο ἀτμοσφαιρῶν.

— Ἐντὸς δέκα λεπτῶν νὰ ἔχη τεσσάρων.»

Μετ' ὀλίγον χεῖμαρροι μέλανος καπνοῦ ἐξήλθον τῆς προβοσκίδος τοῦ ἐλέφαντος, ἀποκρινόμενου εἰς τὰς ἀστραπὰς διὰ σιφῶνων ἐκ σπινθήρων. Ὁ σὶρ Ἐδουάρδος, ὁ Βάνξ καὶ ἐγὼ ἤμεθα ἐν τῇ ὀπισθίᾳ βεράνδᾳ παρτηροῦντες τὴν πρόδον τῆς πυρκαϊᾶς. Τὰ μεγάλα δένδρα ἀπετεροῦντο ἐν τῇ ἀπείρῳ ταύτῃ ἐστία, οἱ κλάδοι ἔτριζον, τὸ πᾶν ἐφλέγετο· τοσοῦτον δ' ἡ φλόξ εἶχεν ὑψωθῆ, ὥστε καὶ ἀστραπαὶ πανταχόθεν ἠυλάουσαν αὐτήν.

Ἐάν ἐντὸς 5 λεπτῶν δὲν ἀπέλθωμεν, εἶπεν ὁ Βάνξ, τὸ πῦρ ἐξονώσει ἡμᾶς.

— Ἡ φλόξ σπεύδει! εἶπον.

— Ταχύτερον αὐτῆς θὰ βεβίσωμεν ἡμεῖς!

— Ἐάν ὁ Χῶδ καὶ οἱ ἐταῖροι τοῦ ἦσαν ἐδῶ!

— Ἄς ἐξαχάγωμεν συριγμούς, εἶπεν ὁ Βάνξ ἴσως ἀκούσωσι.»

Καὶ σπεύδων εἰς τὸν πυργίσκον ἐξέβαλλεν ὀξεῖς διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἤχους, διαπεραστικώτερος τῆς βροντῆς.

Ἀπερίγραπτος ἡ θέσις ἡμῶν· τὸ μὲν ἀνάγκη ὅπως σπεύσωμεν τὴν φυγάν· τὸ δὲ, καθήκον ὅπως ἀναμείνωμεν τοὺς πλανηθέντας! Ὁ Βάνξ

ἐπκνήθηεν εἰς τὴν ὀπισθίαν βεράνδαν· τὸ πῦρ ἤδη μόλις πενήκοντα πόδας τοῦ Steam-House ἀπεῖχεν· ὁ ἀήρ ἦν φλογερός, ἀναριθμητοὶ δὲ φλογίδες μέχρις ἡμῶν ἀφικνοῦντο.

Ἡ μηχανὴ ἐξηκολούθει ἐξάγουσα ὀξεῖς συριγμούς.

«Ἔτοιμοι! εἶπεν ὁ Στῶρ.

— Ἐμπρὸς Στῶρ, εἶπεν ὁ Βάνξ, ἀλλὰ βραδέως!...

— Ἀνάμενε, Βάνξ, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

— Μόνον τρία λεπτὰ, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ μηχανευτὴς, ὅτε τὸ ὀπισθεν τοῦ ὀχήματος ἀρξεται φλεγόμενον.»

Δύο λεπτὰ παρήλθον. Ἀδύνατον νὰ μείνωμεν ὑπὸ τὴν βεράνδαν ἕνεκα τῆς φοικεῆς θερμότητος!

«Ἐμπρὸς Στῶρ! εἶπεν ὁ Βάνξ.

— Ἄχ! ἀνέκραξεν ὁ λοχίας... Ἐκεῖνοι!...»

Ὁ λοχαγὸς Χῶδ καὶ Φῶξ ἐφάνησαν δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ἐν χερσίν ἔχοντες τὸν Γούμην φαινόμενον ἀπνουν, ἀνῆλθον δὲ τὴν ὀπισθίαν κλίμακκα.

«Νεκρός! εἶπεν ὁ Βάνξ.

— Οὐχί, ἀλλὰ πληγείς ὑπὸ κερκυνοῦ, θραύσαντος τὸ ἐν χερσίν αὐτοῦ ὄπλον, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγὸς, καὶ παρκλύσαντος τὴν ἀριστερὰν κνήμην!

— Εὐλογητὸς ὁ Θεός, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

— Εὐχαριστῶ, Βάνξ, προσέθηκεν ὁ λοχαγός, ἐάν δὲν ἐξῆγες τοὺς συριγμούς ἀδύνατον ἦν νὰ σᾶς εὐρωμεν.

— Ἐμπρὸς! ἔκραξεν ὁ Βάνξ, ἔμπρὸς!

Ἦν δεκάτη καὶ ἡμίσεια, ὁ Βάνξ καὶ Στῶρ ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ πυργίσκῳ· τὸ ὄχημα βραδέως ἐκινήθη ἐν τῷ μέσῳ τριπλοῦ φωτός, παραγομένου ἐκ τοῦ φλεγόμενου δάτους, τῶν ἠλεκτρικῶν φανῶν καὶ ἀστραπῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Δι' ὀλίγων ὁ λοχαγὸς διηγῆθη ἡμῖν τὰ διατρέξαντα. Οὐδὲν ζῶον συνήντησαν. Μετὰ τῆς θυέλλης τὸ σκότος πυκνὸν ἐξετάθη. Ἐξεπλάγησαν δ' ἐκ τῆς πρώτης βροντῆς παρτηρήσαντες ὅτι ἀπεῖχον τρία μίλια ἀπ' ἡμῶν. Ἀποφασίσαντες νὰ ἐπανεέλθωσιν ἐπλανήθησαν ἐν τῷ δάσει. Μετ' ὀλίγον ἡ λαίλαψ ἐξερράγη βιαιῶς· ἡ βροχὴ καὶ χάλαζα ἀφθόως ἐπιπτον. οὐδὲν δ' εἶχον καταφύγιον. Αἰφνης βροντὴ ὑπὸ ἀστρα-

πῆς συνοδευομένη ἀντήχησεν. Ὁ Γούμης ἔπεσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Φῶξ κερκυνωθεῖς. Ἐκ τοῦ ὄπλου ὅπερ ἐκράτει μόνον τὸ κοινάκιον ἔμενεν. Οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ ὑπέλαβον τοῦτον νεκρὸν, μόνον ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ κνήμη, καίτοι μὴ προσβληθεῖσα εὐθὺς ὑπὸ τοῦ ρευστοῦ, παρέλυσε. Οὕτω ἠδυνάτει νὰ κινηθῆ, μάτην ἐζήτησε νὰ κατακλίπωσιν αὐτὸν καὶ ἐπανεέλθωσι μετὰ τὸ πέρας τῆς θυέλλης. Οὗτοι ἐδράζοντο αὐτοῦ ὁ εἰς ἐκ τῶν ὤμων ὁ δ' ἕτερος ἐκ τῶν ποδῶν καὶ ἐξεκίνησαν διὰ μέσου τοῦ ζοφεροῦ δάτους. Ἐπὶ δεκάωρον ὁ Χῶδ καὶ Φῶξ τυχαίως ἐπλανῶντο, ἀγνοοῦντες ποῦ εὕρισκετο τὸ Steam-House. Εὐτυχῶς συριγμοὶ διαπεραστικώτεροι τῶν πυροβολισμῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πατάγου τούτου τῶν στοιχείων ἀντήχησαν διὰ τῆς λαίλαπος. Ἦν ἡ φωνὴ τοῦ χκλοῦ Γίγαντος. Μετὰ ἐν τέταρτον ἀφικνοῦντο, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπηρεχόμεθα. Τὸ πῦρ ἐπίσης ταχέως, ὡς τὸ ὄχημα ἔσπευδεν· ὁ δὲ ἀήρ, ὡς συνήθως συμβαίνει κατὰ τὰ τρομερὰ ταῦτα μετέωρα, εἶχε μεταβληθῆ· ἔπνεεν ἐκ τῶν ὀπισθεν διὰ τῆς ὀρμῆς αὐτοῦ ἐπιτχύνων τὸν ἐμπρησμόν. Φλεγόμενοι κλάδοι καὶ φέψαλοι ῥύδην ἐπιπτον ἐν τῷ μέσῳ νέφους ἐξ ἐμπύρου τέφρας, ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐγειρομένης, ὡς εἰ κρατῆρ τις ἀνέπεμπε πῦρ καὶ λάβαν. Ἀληθῶς μόνον πρὸς τὸν οὐρανὸν ποταμοῦ λάβας πλημμυροῦντος τὴν πεδιάδα καὶ τὰ πάντα φλέγοντος ἠδύνατο συγκριθῆναι τὸ πῦρ.

Ἐσπεύσαμεν, καίτοι ἡ ὁδὸς πλήρης πηλοῦ ἠλάττου τὴν ταχύτητα τοῦ ὀχήματος. Περὶ τὴν ἐνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν νῆα βροντὴ ὑπὸ τρομακτικοῦ ἠκολουθήθη κερκυνοῦ! Μία κραυγὴ ἐξέφυγεν ἡμῶν. Ἐνομίσαμεν ὅτι ὁ Βάνξ καὶ Στῶρ ἐκεραυνώθησαν ἐν τῷ πυργίσκῳ, ἐξ οὗ ὠδήγουν τὸ ὄχημα. Εὐτυχῶς ὁ ἐλέφας ἡμῶν ἐπλήγη ὑπὸ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐκκενώσεως εἰς τὸ ἄκρον ἑνὸς τῶν ὠτων αὐτοῦ. Οὐδεμίαν δὲ βλάβην ὁ μηχανισμὸς ὑπέστη.

«Ζήτω! ἀνέκραξεν ὁ λοχαγὸς Χῶδ, ζήτω! Ἐλέφας ἐκ κρέατος καὶ ὀστέων πάραυτα θὰ ἐπιπτε! Σὺ περιφρονεῖς τὸν κερκυνὸν καὶ οὐδὲν σὲ συγκρατεῖ! Ζήτω! ὁ χκλοῦς Γίγας ζήτω!»

Ἐκ τῆς βεράνδας ὁ συνταγματάρχης, ὁ λοχαγὸς καὶ ἐγὼ, ἐβλέπομεν μεγάλας σκιάς παρρηγομένας ἦσαν θηρίων! Ἐκ προφυλάξεως ὁ λοχαγὸς Χῶδ ἔλαβε τὸ ὄπλον αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὰ τετρομαγμένα ταῦτα ζῶα ἴσως ἐπεχειροῦν νὰ

βιβῶσιν ἐπὶ τοῦ ὀχήματος, ὅπως ζητήσωσι καταφύγιον. Προκατακτικῶς τίγρις τις ἐπεχειρήσε δι' ἑνὸς ἀλμυκτοῦ ὅπως ἀνέλθῃ, ἀλλ' ὁ τράχηλος αὐτῆς περιεπλάκη μεταξὺ δύο παρφυάδων βκιανέας τινός, ἥτις κυρτομένη ὑπὸ τῆς θυέλλης, ἐνέτεινε τὰς παρφυκὰς αὐτῆς ὡς δύο ὑπερμεγέθεις ἀγγόνια στραγγαλισάσας ταύτην.

Παράδοξος ἡ ἀτύχια τοῦ λοχαγοῦ Χῶδ! ὅταν ἐζήτηι τίγρεις ἀπώλλυντο, καὶ ὅταν οὐδόλω, διήρχοντο ἐνώπιον αὐτοῦ ἀδυνατοῦντος νὰ πυροβολήσῃ ταύτας ἢ ἐστραγγαλίζοντο ὡς μῦς ἐν μυζάρῳ.

Περὶ τὴν πρώτην πρωϊνὴν ὥραν ὁ κίνδυνος ἐπιζήτησεν. Ἡ πυρκαϊὰ εἶχε προηγήθῃ πανταχόθεν κυκλώσασα ἡμᾶς. Ἐν τούτοις ἡ ὀρμὴ τῆς θυέλλης εἶχεν ἐλαττώθῃ, ὡς συμβαίνει ὅταν τὰ μετέωρα ταῦτα διέρχονται ἀνωθεν δάτους, οὐτινος τὰ δένδρα ἐξκντλοῦσι κατὰ μικρὸν τὸν ἠλεκτρισμόν· ἀλλ' ὁ ἀήρ ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς κνήμης. Ἐν τούτοις ἔδει νὰ ταχύνωμεν τὴν κίνησιν τοῦ ἐλέφαντος ἐπὶ τῷ κινδύνῳ τῆς κατκυσντρίψεως αὐτοῦ ἐνώπιον προσκόμματος ἢ κρημνίσεως ἐντὸς φάραγγος. Τούτο ὁ Βάνξ μετὰ κατκπληκτικῆς ἐτέλεσε ψυχραμιᾶς. Ἡ ὁδὸς ἠνοίγετο ἐν τῷ μέσῳ δύο σειρῶν πυρός· εἰσωρησάμεν δὲ μετὰ ταχύτητος ἐξ ἑως ἐπὶ τὰ μιλίων καθ' ὥραν. Οἱ τροχοὶ ἔτριζαν ἐπὶ τῶν ζεόντων ἀνθράκων τῶν πληρούντων τὸ ἔδαφος, φλογερά ἀτμόσφαιρα περιέβαλλεν ἡμᾶς!... Διήλλομεν! Τέλος περὶ τὴν δευτέραν πρωϊνὴν ὥραν τὸ ἄκρον τοῦ δάτους ἐξεφάνη ἐπὶ τῇ λαμψεί τῶν σπανίων ἀστραπῶν. Ὅπισθεν ἡμῶν ἐξετείνετο εὐρὺ πανόραμα φλογῶν. Τὸ πῦρ θὰ ἐσβύνετο ἀφοῦ καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ ἀπείρου δάτους βανανέν κατεβίβρωσκε.

Τῇ πρώτῃ τῆς θυέλλης πυσάσης ἔστημεν ὁ ἐλέφας ἡμῶν μετὰ σπουδῆς ἐξετχσθεῖς εἶχε τὸ ἄκρον τοῦ δεξιῦ ὠτός διὰ τρητὸν κατὰ διττὰς διευθύνσεις.

Βεβαίως ὑπὸ τοιοῦτον κερκυνὸν πᾶν μὴ χαλοῦν ζῶον θὰ ἐπιπτεν ὅπως μὴ ἐπανεγερθῆ, τὸ δὲ πῦρ πάραυτα θὰ κατεβίβρωσκε τὸ ὄχημα!

Τῇ ἕκτῃ πρωϊνῇ ὥρᾳ μετὰ μικρὰν ἀνάπυσιν ἐπανελάβομεν τὴν ὁδὸν καὶ τὴν μεσημερίαν ἐστήμεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Ρεβᾶ.

(Ἐπιτετα συνεχῆς.)

ΤΟ ΦΥΛΛΟΝ

Ἐκ τοῦ κορμοῦ σου ἀπεσπασμένον,
Πτωχόν μου φύλλον καὶ μαραμμένον,
Ποῦ νὰ πηγαίνης; — ὦ, δὲν εἰξεύρω
Τί με προσμένει καὶ τί θὰ εἶρω.

Τὴν δρῦν συνέτριψαν καταγίδες,
Ἦτο τὸ μόνον μου στήριγμά μου·
Κ' ἐφυλλορρόησαν αἱ ἐλπίδες
Μὲ τὴν γλυκεῖαν φαιδρότητά μου·

Ἄστατος τόρα ἄεμος πνέων
Ἀπὸ τὸ δάσος μὲ περιφέρει
Εἰς τῶν κοιλάδων καὶ τῶν ὀρέων
Τὰ ἀκανθώδη ἄγρια μέρη.

Ὅπου μὲ φέρει αὐτὸς, πηγαίνω
Καὶ δὲν τρομάζω καὶ δὲν γογγύζω.
Τὴν εἰμαρμένην μου ὑπομένω
Κ' εἰς εὐτυχίαν δὲν ἀτενίζω.

ὦ, ναί! πηγαίνω, ὅπου πηγαίνει
Τὸ πᾶν μοιραίως αὐτοῦ τοῦ κόσμου,
Ὅπου ἡ δάρνη ἢ ἀνθισμένη,
Ὅπου τὸ φύλλον τοῦ ἡδυόσμου.

ARNAULT
Δ. Κ. Β.

ΕΠΙΔΟΡΗΝΑ

Ἡ κυρία * ἔχει θαυμασίους ὀδόντας
«Ἐὰν ἀπωλέσω τοὺς ὀδόντας μου θ' ἀποθά-
νω ἐκ λύπης» λέγει.

Ἔσως ὅπως συνηθίτη εἰς τὸ δυστύχημα τοῦτο
τοὺς κρύπτει ἐκάστην ἐσπέραν εἰς τὸ κομμο-
τήριόν της.

* *

Μεταξὺ δύο βουλευτῶν
«Μὰ ἐπὶ τέλους, κύριε * δὲν σκοπεύεις καὶ
σὺ ν' ἀρρίξῃς τὸ στόμα σου εἰς τὴν Βουλὴν.
— Ἀπατάσαι, φίλε μου, διότι ὅσάκις ὀμι-
λεῖς πάντοτε . . . χασμῶμαι.

* *

Ὁ Ἰδὸν ὁ Σαμψὼν τῆς Ἑλλάδος, ἔλεγον νέοι
τινὲς βλέποντες τὸν κ. Θ. ἠράκλειον ἔχοντα
σθένος, τῶρα δὲν φοβώμεθα τοὺς νέους Φιλι-
σταίους τοὺς Τούρκους.

— Πραγματικῶς ἀποκρίνεται οὗτος, ἀρκεῖ
εἰς ἡμῶν νὰ εὐκρεσθηθῇ νὰ μοὶ δαρείσῃ τὴν
σαγίνα του.»

Ὁ Ἄρειος Πάγος ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις

Ὑπὸ τὴν ἀνω ἐπιγραφὴν ὁ διδάκτωρ τὰ νο-
μικὰ κ. Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος ἐδημοσίευσεν
πρὸ τινος λίχν ἐνδιαφέρουσαν πραγματείαν, ἐν
ἣ δια γλαφυροῦ λεκτικοῦ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς
ἐμβριθείας, ἐρευνᾷ πᾶν τὸ ἀφορῶν τὸ σεμνὸν ἐ-
κεῖνο τῆς ἀρχαιότητος καθίδρυμα, ἰδίᾳ δ' ἐμ-
βαθύνει εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ μυθικὰς παραδόσεις,
τὴν τοπογραφίαν, τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ τὰς δια-
φόρους περιπετείας, ἃς ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς
τοῦ Σόλωνος, τοῦ πρώτου διαμορφωτοῦ αὐτοῦ,
ἐπὶ Κλεισθένης κλπ. μέχρι τοῦ Περικλέους καὶ
Ἐφιάλτου, ὅτε διὰ τῆς ἀπωλείας τῶν κυριωτέ-
ρων προνομίων αὐτοῦ ἀρχεῖται ἐκπίπτων μέχρι
τῆς ἐντελοῦς παρακμῆς.

N. H. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Ἀλληλογραφία «Ελληνισμοῦ»

κ. Δ. Ι. Ἀθήνας. Τοῦ λοιποῦ φυλλάδιον τοῦ
«Ἑλληνισμοῦ» θὰ πωλοῦνται μόνον εἰς τὸ γρα-
φεῖον ἡμῶν ἀντὶ λ. 30 ἑκαστον, ἐπειδὴ ἔχετε
ἀγοράσει τὰ φύλλα τῆς ἀ. ἐξαμηνίας δύνασθε
νὰ ἐγγραφήτε συνδρομητῆς διὰ τὴν β'. προπλη-
ρώνων τὸ 1/2 τῆς ἐτησ. συνδρ. — κ. Δ. Κ. Β.

Ἄργος. Συγγνώμην διὰ τὴν τωσαύτην βραδύ-
τητα, βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν προῆλθεν ἐκ κακῆς
ἡμῶν διαθέσεως· νῦν θὰ δημοσιεύηται ἐν τῇ ἀ-
μέσως ἐπομένῳ φύλλῳ πιστεύομεν ὅτι δὲν θὰ
μᾶς λησμονήσετε. — Μιᾶ νεάνιδι Ἀθήνας. Ἡ
«Ἀνθῶ» σᾶς εὐχαριστεῖ δι' ἡμῶν διὰ τὰς εὐ-
μενεῖς ὑπὲρ τῶν ἔργων της κρίσεις σας, δὲν ἐ-
πέτρυσεν ὁμοῦς ἡμῖν νὰ σᾶς φανερώσωμεν τὸ
ὄνομά της, ὅπερ ἐπιμόνωζ ζητήτε νὰ μᾶς θῆτε.

— κ. Κ. Ν. Θεσσαλονίκην· εἰς ἐν τῶν ἐπομένων
φύλλων δημοσιευθήσονται οἱ ἔροι, οὓς δέον νὰ
τηρῶσιν οἱ ἀνδεχόμενοι νὰ γείνωσι πράκτορες
τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» — κ. Δ. Ἄλ. Γύθειον· εἰσέτι
δὲν ἐλάβομεν συνδρομὰς, καὶ τοὶ κατ' αἰτησίαν
σας πρὸ πολλοῦ σᾶς ἀπεσεύλαμεν ἀποδείξεις τῶν
κ. κ. Αρ. Ν. Κ., Σ. Γ., Μ. Ν. Α., Θ. Μ, καὶ Β καὶ
Π. κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν δι' ἀρχὴν θὰ δια-
κόψωμεν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴν τῶν φύλ-
λων. — κ. S. P. Paris. Τὰ ἐλάβατε; δημοσιεύ-
εται ἀνεκμένον ἐπιτηθέντα.

Ὁ ἐκδότης ΣΤΕΦ. Η. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ποιὸς θ' ἀρχεται παρηγοριὰ καὶ ἀγάπη νὰ μοὶ δίνη;
Μὰ τί τὰ λέω τῶρ' αὐτὰ; μαζὶ μὲ τὴν καλὴ μου
θενὰ πλαγιάσω· σὰν αὐτὴ θὰ γείνω κ' ἐγὼ κρύος·
Ἄποφασί σὰν ἕκαμα δὲ θελᾷ μείνω πίσω....

Μαχαίρι μου, τόσαις φοραῖς σὲ Τούρκους ματωμένο,
βοήθα τώρα κί' ἀπ' αὐτὴ νὰ ἔβγω τὴ φουρτούνα,
νὰ ἡσυχάσω κ' ὕστερα ψηλὰ θὰ σὲ κρεμάσω
ἔς τὸν τοῖχο καὶ θὰ λέν «αὐτὸ ν' τοῦ καπετὰν Μανέτα.»

Ποῦ τῶξερα ὁ ἄμοιρος πῶς ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του
δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὀχτρὸ ἔς τὸν κόσμον πειρὸ μεγάλο;
πῶς ἕνας λόγος μοναχὰ φαιλίαις ξεριζώνει;»

Ἔτσ' εἶπε, τὸ μαχαίρι του ἀπ' τὸ φυκάρι βγάνει
καὶ τὸ σηκώνει ἀψηλὰ μέσ' ἔς τὴν καρδιά του νάμπη
μόν' ἔβλεπαν οἱ σύντροφοί με προσοχὴ μεγάλη,
κί' ὁ δυνατώτερος εὐθύς τρέχει, κρατεῖ τὸ χέρι,
ποῦ χωρὶς ἄλλο ἤθελε νὰ κόψῃ τὴν καρδιά του·

«Τί κάνεις, καπετάνιο μου;» τοῦ λέν «ποῦ μᾶς ἀφίνεις»
ἔς τὸν κόσμον τοῦτον ὀρφανοῦς; ἔς τὸ κύμα τοῦ πελάγους
μονάχοι πῶς θὰ τρέχομε, σὰν λείψης τὸ τιμόνι
σὰν δὲν κρατᾷς χαθῆκαμε· κανεὶς δὲ θάχνη θάρρος
νὰ πέσῃ ἔς τ' Ἀλιτζέρικα νὰλευθερώσῃ σκλάβους.

Τί φταίεις σύ; ἔτσ' ἦτανε, Μανέτα, τὸ γραφτό σου.» —
— «Ἔτσ' ἦτανε τοῦ δύστυχου, ἔτσ' ἦταν τὸ γραφτό μου»
εἶπ' ὁ Μανέτας κ' ἔπεσε κ' ἐμούγκρισε σὰν κάνουν
τὰ βώδια ποῦ κυττάζουνε ἄλλου βωδιοῦ τὸ αἶμα.

Στέκει καὶ συλλογίζεται πάλι μετασηκῶθη
κί' ἀρχίτισε τὰ ροῦχά του νὰ βγάνη ἕνα ἕνα
γιατ' εἶχε λαύρα μέσα του, ἀέρα θέλει κρύο
«Λυπήσου, καπετάνιο μου, λυπήσου τὴν ψυχὴ σου.»
τοῦ λέγει ὁ γέρο σύντροφος. «Τίποτα δὲ λυποῦμαι
ὅλα τὰ ἐλυσμόνησα» φωνάζ' ἀφήσετέ με.

ἐγὼ δὲ θελᾷ ζήσω πειὰ....» ἔτσι σὰ νὰ τρελλάθη
φωνάζει κί' ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀπ' τὴ μεγάλη βία
μία πληγὴ τάνοιχτηκε παλιὰ, κί' ὡς τρέχ' ἡ βρύσι
ἔτσ' ἀρχισε τὸ αἷμά του νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ στήθος.

Σὲ λίγη ὥρα ἦτανε πεσμένος, καθὼς πέφτει
τὸ δένδρον ποῦ τοῦ ἔσκαψε τὴ ρίζα τὸ ποτάμι,
σὰν ἔρχεται ἀπὸ πυκναὶς βροχαὶς ἀγριεμμένο·
τὸν βλέπουνε οἱ σύντροφοί καὶ πᾶν κοντὰ θαρρῶντας

πῶς ἐζαλίστη κ' ἔπεσε ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ λύπη·
τότ' ἀρχισε μ' ἀδύναμη φωνὴ νὰ τοὺς μιλάη
«Σᾶς τῶπα, ναύταις μου καλοὶ, σᾶς τῶπα, σύντροφοί μου
δὲν εἶμαι πειὰ ἔς τὸν κόσμ' αὐτὸ τὸν ψεύτη γιὰ νὰ ζήσω
μία φορὰ ποῦ μ' ἐπαιξε ἡ μαύρη μοῖρα μ' ἔτσι.

Μόν' τώρα ποῦ τὰ μάτια μου σὲ λίγο θελᾷ κλείσω
χτίστε μνημεῦρι ἀψηλὸ νὰ εἶνε δύο πῆχες
ἀφήστε 'κεὶ παράθυρον μεγάλο γιὰ νὰ μπαίνει
τὸ κύμα τὴν ἀρμύρα του ἔς τὰ χεῖλη μου νὰ φέρῃ
νάκούω καὶ τὸ πέλαγος τὴν ὥρα ποῦ βρυχᾶται,

κί' ἀστροπελέκια πέφτουνε τῆς ὥρας νὰ θυμοῦμαι
ποῦ γύριζα τὴ θάλασσα μὲ τῆς βαρεῖαις φουρτούναις
Ἄγαρηνούς ἐκεῖ ναῦρῶ νὰ φάω μὲ τὰ δόντιζ

Βάλτε και τὸ τρομπῶνί μου εἰς τὸ δεξι μου πλάι
 νὰ σηκωθῶ μιὰ φορὰ, σὰν 'ποῦνε οἱ ἀγγέλοι
 νὰ νάψωμε μέσ' εἰς τὰ νερά τῆς φλόγες ποῦ θὰ φανε
 ἐκείνους ποῦ μᾶς 'κάμανε νὰ ζοῦμ' ἀγριεμμένοι
 Βάλτε και τὸ κανόνι μου εἰς τὴν ἄκρη τοῦ μνημείου
 ναῦρη, ταμποῦρι δυνατὸ καμμιά φορὰ κευσάρος
 ἂν τότε ζώσουνε πολλὰ καράβια 'Αλιζεριῶν.
 Καὶ εἰς τὸ αἶμα χέρι τὸ ζερβὶ βάλετε τὸ κορίτσι
 ποῦ τὰγαποῦσα μιὰ φορὰ, ὅσο δὲν μ' ἀγαποῦσε
 ἢ μάννα μου ποῦ μοναχὸς εἰς τὸν κόσμον τοῦτο μ' εἶχε.
 Ἡ μαύρη! πῶς τὰ νύχια τῆς εἰς τὰ μάγουλα θὰ φέρη
 και ὅλα μαδῆση τὰ μαλλιά, τὴν ὥρα 'ποῦ θάκούση
 πῶς ἓνας λόγος μ' ἔφαγε ἐνὸς παληομαλτέζου!
 Βάλτε με, βάλτε με κοντὰ μαζί νὰ κοιμηθῶμε,
 και νὰ ξυπνήσωμε μαζί τὴν ὥρα ποῦ θάκούσουν
 ὅλ' οἱ νεκροὶ τὴν σάλπιγγα π' ἀγγελοὶ θελά παίξουν.»
 Ἔτσι εἶπε, πειρὸς δὲ μίλησε μόν' γέρνει τὸ κεφάλι
 και ξεφυγὰ κυττάζοντας εἰς τὰ μάτια τὴν καλὴν του.
 Μέσα σὲ σπιτὶ νάκουσθῆ αἰφνίδια πῶς πάει,
 μοναχογυιὸς ἀπέθανε, ποῦταν γαμπρὸς νὰ γεινη,
 τοὺς συγγενεῖς και τοὺς δικούς δὲν πιάνει τόση θλίψη,
 ὅση τοὺς ναύταις τῆ στιγμῆ αὐτῆ ἐπῆρε λύπη
 Μὰ τί νὰ κάμουν; τὸν παππᾶ πᾶν γλήγορα και φέρουν,
 ἀνοίγουν μνήμη, ἀνάβουνε τῆς κίτριναὶς λαμπάδες,
 κ' ὕστερα πέτραὶς και πηλὸ παίρνουν και χτιζοῦν μνήμα
 καθὼς ὁ καπετάνιος τοὺς παραγγελητὴν ἀρῆκε
 Ἰταεῖς ἐκεῖ δὲν φαίνονταν μηδὲ και κυπαρίσσιαι,
 γιὰτὶ κοντὰ εἰς τὴν ἀμμουδιὰ τὸ κτίσαν τοῦ πελάγους,
 μόνο τὸ κῆμα ἔρχεται μὲ βογγητὸ και κλαίει
 τὸν καπετάνιο ποῦ εἰς τὴ γῆς ἔχουν βαθεῖα χωσμένο.
 Καὶ σὰν γεμίζ' ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὰ μαύρα νέφη
 κ' οἱ ἀγριοὶ φουσκώνουνε ἀέριδες τὸ κῆμα,
 τὰστροπελέκια ἔρχονται και χαιρετοῦν τὸ μέρος
 ποῦ τὸ κανόνι στήθηκε τοῦ καπετάν Μανέτα.
 Διαβαίνουν ναύταις ἀπὸ 'κεῖ και δένουν παλαμάρια,
 διαβάζουने τὰ γράμματα ποῦχει ὁ παππᾶς γραμμένα,
 και σὰν μαθαίνουν τί πικρὸ τοῦ ἐμελλόταν τέλος
 τοῦ καπετάνι' ἀνάβουνε λαμπάδες και λιβάνι
 και λένε «ναῦτη τοῦ γιγαλοῦ και τοῦ βουνοῦ στρατιώτη
 ποτὲ τὰ λόγια, ποῦ σοῦ λέν νὰ μὴν τάκούης ὅλα,
 γιὰτ' εἶσ' ἀπλὸς και ἄκακος και εὐκόλα γελοῖεσαι
 ἄκουγε τὴ μάννουλά σου χρόνια πολλὰ νὰ ζήσης.»
 Τὰ λόγια τοῦτα ὅπου λέν τόσαις φοραῖς οἱ ναῦταις
 και ἡ Γοργόνα τάκουσε εἰς τὴ θάλασσα τὴ Μαύρη,
 κάνει τραγοῦδι ὠμωροφὸ τὸ τραγοῦδι εἰς τὴν πρῶμνη
 τῶν καραβιῶν ποῦ τῆς εἶπουν πῶς ζῆ Ἀλέξανδρός τῆς
 και τὰ μικρὰ ναυτόπουλα μαθαίνουν τὸ τραγοῦδι,
 γυρίζουν χώραις και χωριὰ κἀκούγει ὁ κόσμος ὅλος,
 και τρέχουने τῶν γυναικῶν τὰ δάκρυα σὰν βροσί,
 τῶν γυναικῶν ποῦ λείπουνε οἱ ἀντρες τους εἰς τὰ ξένα.